

АҢСШӘ

АРЦАГА ШӘКӘЫ

ABAZACA ÖĞRETİM MATERYALİ

DEVLET KİTAPLARI
BİRİNCİ BASKI

2019

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI ..... : 7087
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ ..... : 1235

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Proje Yürütücüsü
KAFFED
Kafkas Dernekleri Federasyonu

Proje Koordinatörü
Özlem Aydemir

Editör
İrfan Okuyucu

Dil Uzmanı ve Yazar
İrfan Okuyucu

Ölçme ve Değerlendirme
Ender Tiftikçi

Rehberlik
Ataman Oğuz

Müzik
Bital Livan
Engin Met / GİNNİ

Ressam
Asiye Erin

Grafik Tasarım
Abdulkadir Polat

Bu kitabın hazırlanmasında büyük destek veren Sn. **Oktay Chkotua**'ya ve Abhazya Bilimler Akademisi - Abhaz Araştırmaları Enstitüsü Direktörü **Doç. Dr. Arda Aşuba**'ya ve seslendirmede görev alan tüm Abhazyalı öğrencilerimize **KAFFED** olarak sonsuz teşekkür ederiz.

ISBN 978-975-11-5019-6

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulunun 27.03.2019 gün ve 6348200 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiş, Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğünün ..... gün ve ..... sayılı yazısı ile birinci defa ..... adet basılmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl,
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusum, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsan da Huda,
Etmesin tek vatanından beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerihamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım:
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

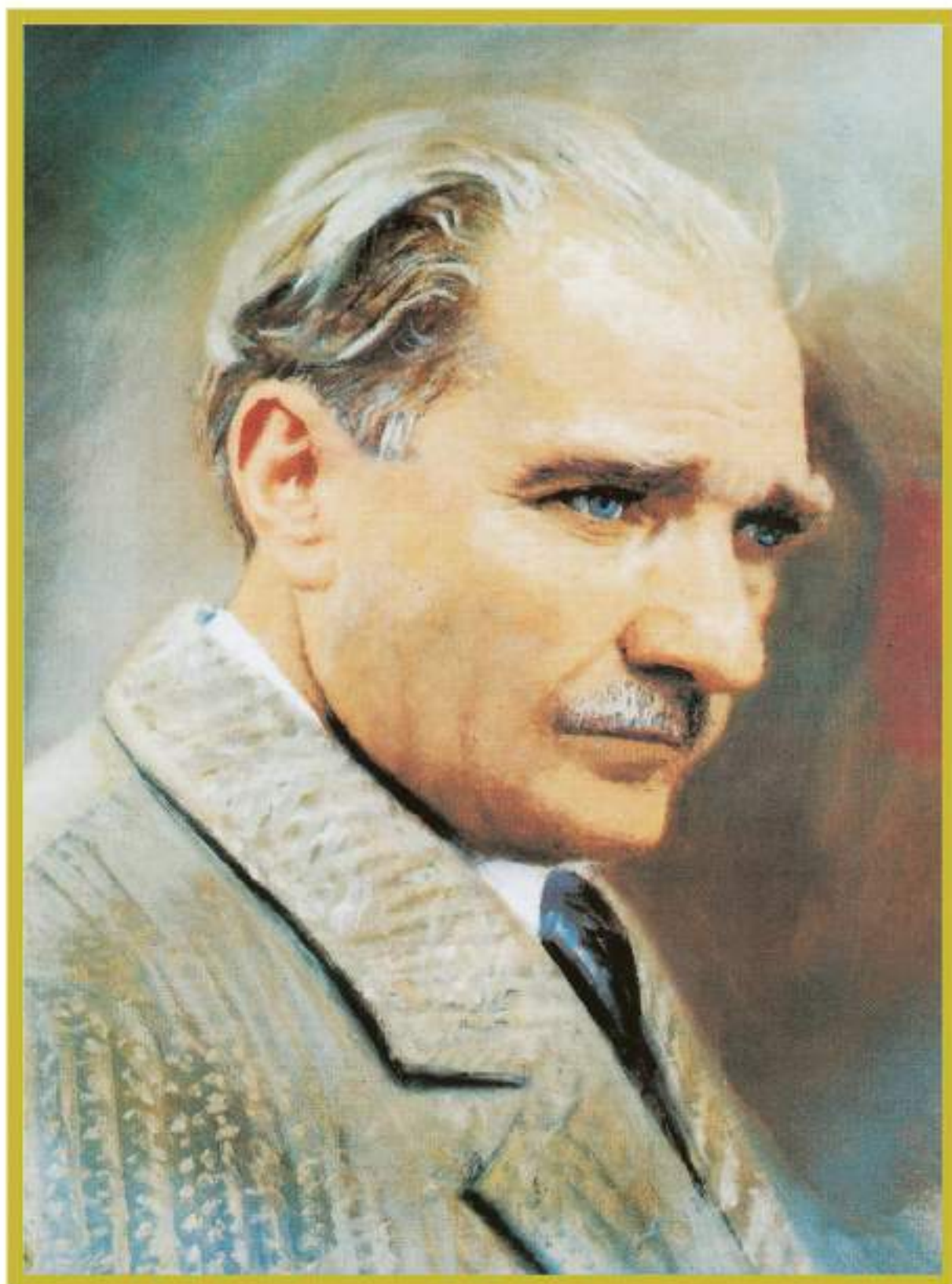
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaît bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

KİTAP HAKKINDA GENEL BİLGİ

Ortaokulda okutulan 5–8. Sınıflar Yaşayan Diller ve Lehçeler seçmeli dersi kapsamında Abazaca için hazırlanan öğretim programına uygun olarak yazılmıştır. Seçmeli dersler yönetmeliğine göre, öğrenciler herhangi bir seçmeli dersi istedikleri sınıfta seçebildikleri için, bu kitap da modüler sisteme uygun olarak, 5-8. sınıf öğrencilerinden bu dersi dördüncü defa seçecek olanlar için hazırlanmıştır. Modül 4 kitabı, Avrupa Birliği Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde belirtilen dile ilişkin yeterlilik düzeylerinden, A2.1 temel düzeyinin dil becerileri dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Kitapta, Abhazya Cumhuriyeti'nde resmi dil olarak okutulan Abazaca kullanılmıştır. Abazaca'da Kiril alfabesi kullanılmaktadır. İlk iki modülde, bu dile ait seslerin ve alfabenin öğretimi öncelikliydi. Üçüncü modülde ise seslerin ve alfabenin öğretimi tamamlanmış, öğrencilerin bu alfabe ile daha akıcı okuyup yazmalarına yönelik etkinliklerle dört dil becerisi A1.2 düzeyinde geliştirilmiştir. Son modül olan bu kitapta ise, daha çeşitlilik gösteren bağlamlarda dilin günlük kullanımına yönelik vurgular yapılmakla birlikte, dil zenginliğini ve kültürel farkındalığı öne çıkaran serbest okumalar da eklenmiştir.

Modül 4'de dört temel dil becerisinin de (dinleme, okuma, yazma, konuşma) geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Önceki modüllerde olduğu gibi, üniteler temalara göre oluşturulmuş ve her temaya uygun A2.1 seviyesinde dil kullanımı ve aktif kelimeler belirlenmiştir. Konuşma becerilerinin gelişmesi için, metin içindeki diyalogların, ayrıca rol yapma, doğaçlama, drama gibi yöntemlerle tekrar edilmeleri önerilmektedir. Bu modülde yazılı ifadelerin oranı artırılmıştır ve önceki modüllere göre öğrencilerin okuma becerilerinin gelişimine daha fazla yer ayrılmıştır.

ÜNİTE İÇERİKLERİ

ALFABE

ÜNİTE 1.

HASTAYIM

Dil İşlevleri: Hastalık durumunu ifade etme. Tavsiyede bulunma: yemelisin, içmelisin, dinlenmelisin/dinlenmek, uyumalısın/uyumak... Koşullu ifadeler kurmak: dinlenmezsen, iyileşemezsin... Sıklık ifade etmek: günde 3 defa ilaç almak...

Aktif Kelimeler: Soğuk algınlığı, baş ağrısı, diş ağrısı, bel ağrısı, kulak ağrısı, hasta, yorgun, diş hekimi, öksürük, hastalık, ateş, kusma, doktor, randevu, ilaç, tedavi, reçete.

ÜNİTE 2.

MESLEKLER

Dil İşlevleri: Mesleklerin gerekliliklerini anlatmak. Kişilik özelliklerini ifade etmek. Bir görüşü onaylatmak (öyle değil mi?). Bir görüşü onaylamak/reddetmek.

Aktif Kelimeler: Meslekler: doktor, hemşire, mühendis, öğretmen, sanatçı, yazar, avukat... Dersler: fizik, kimya, matematik, sosyal, edebiyat... Kişilik özellikleri: sabırlı, araştırmacı, yaratıcı, estetik... İnsanlara yardım etmeyi sevmek, öğretmeyi sevmek, adaletli olmak, çok çalışmak, insan hayatı kurtarmak... Duygularını ifade etmek. İnşa etmek. Yeni icatlar bulmak. Okul ile ilgili kelimeler: okul sınıf, ders, kalem, kağıt, defter, tahta, ders çalışmak, öğretmek, öğrenmek, sıra, sandalye, test olmak, ev ödevi...

ÜNİTE 3.

MESAJIM VAR

Dil İşlevleri: Birine bırakılan mesajı iletmek. Mesaj iletmek. Bir davete katılıp katılmayacağını iletmek. Özürlerini/mazeretini ifade etmek.

Aktif Kelimeler: Telefon, cep telefonu, mesaj, evde bulunmak/evde var/evde yok, davetiye, davet.

ÜNİTE 4.

DÜNYA TURU

Dil İşlevleri: '...den beri bu grupta dans ediyor. '... yıldır bu grupta dans ediyor.' Bir dansın hikayesini anlatmak. Ülke isimlerini ve başkentleri söylemek. «Kim? Nerede? Ne zaman? Nasıl?» sorularını kullanmak.

Aktif Kelimeler: Oyuncu, baş dansçı, dans, ekip, turne, milli dans, milli kıyafet, koreografi, konser/gösteri, dünya turu, dans isimleri, Türkiye, Ankara, İstanbul, Almanya, Berlin, Köln, Avusturya, Viyana, Amerika, New York, Japonya, Tokyo, Ürdün, Amman, başkent, büyük şehir, seyirci, kalabalık.

ÜNİTE 5.

SAKARIM BEN

Dil İşlevleri: Yolunda gitmeyen başından geçen anekdotları anlatmak/anekdotlara cevap vermek. Ev kazalarını ifade etmek.

Aktif Kelimeler: Kazalar, hasarlar, şaşırarak, kırılmak, bacak kırılması, ayak burkması, kol kırılmak, yere düşmek, ayağı kaymak, kaynar su dökmek, eli yanmak.

ÜNİTE 6.

13. CUMA

Dil İşlevleri: Yolunda gitmeyen başından geçen anekdotları anlatmak/anekdotlara cevap vermek. Ev kazalarını ifade etmek.

Aktif Kelimeler: Batıl inanç, yataktan düşmek, incitmek, çarpmak, alını şişmek, ayağı kaymak, kalçası ezilmek, dişi kırılmak, kolunu yakmak, parmağını kesmek, revir, şanssız, sebep, sonuç, çözüm.

ÜNİTE 7.

HİKAYELER

ABAZACA ÖĞRETİM MATERYALİ

•MODÜL 4•

АХҚӘА

1- ТӘИ АХӘҢА. СЫЧМАЗАӘУП	1
2- ТӘИ АХӘҢА. АЗАНААҢҚӘА	9
3- ТӘИ АХӘҢА. АЛАХӘАРАК СЫМОУП	15
4- ТӘИ АХӘҢА. АДУНЕИ АКӘШАРА	23
5- ТӘИ АХӘҢА. САРА АҒАЗА	31
6- ТӘИ АХӘҢА. 13-ТӘИ АХӘАША	37
7- ТӘИ АХӘҢА. АЖӘАБЖЬҚӘА	49

АҢСҮА АНБАН

А	Б	В	Г	Гь	Гә
Б	Бь	Бә	Д	Дә	Е
Ж	Жь	Жә	З	З	Зә
И	К	Кь	Кә	Қ	Қь
Қә	Җ	Җь	Җә	Л	М
Н	О	П	Пь	Р	С
Т	Тә	ҫ	ҫә	У	Ф
Х	Хь	Хә	Ҫ	Ҫә	Ц
Цә	Ҫ	Ҫә	Ч	Ч	е
е	Ш	Шь	Шә	Ы	Ѡ
	Ҫ	Ҫь	ә	ь	

1 ТЭИ АХЭТА. СЫЧМАЗАФУП

1 Азызырфыра

А. Азызырфыра агъхьа цакагъи асахьа тышэцаа. Иабакоу? Иакардозеи?

  В. Шэазызырфы, нас азцаарақэа ртак кашэца.

С. Атекст еазнык аазызырфы, нас азцаарақэа ртак кашэца.

- 1-Амш шъаказ?
- 2-Ичмазафхада?
- 3-Гэында дычмазафуп. Икалцарызеи?

2 **Абызшэа ахархэара.**

а. "Ирацэаны **азы бжэыроуп** Гэында."

Сара	Азы зжэыроуп	Хара	Азы хжэыроуп
Уара(е) Бара(б)	Азы ужэыроуп Азы бжэыроуп	Шэара	Азы шэжэыроуп
Иара(е) Лара(б)	Азы ижэыроуп Азы лжэыроуп	Дара	Азы ржэыроуп

3 Агъхъара.

А. Атекст шәақхъа, нас цақатәи азцаарақәа ртак кашәца.

1. Ичмазшыда?
2. Нарт избан ианаамтаз дзышьтамла?
3. Нарт ахақым иахь ацара дацәшәоума?

Ан : Гъерит! Беслан уажәгы дыцәоума? Шьта даацшыр акәын.

Алхас : Аиеи, сан биашоуп. Икалап иацуха атцагазы дышьталазар. Сара санышьтала иара афныкатәи адцақәа дырфын.

Ан : Беслан! Ахы, уаагъшы уажәшьта! Мамзар ашкол уагхоит.

Беслан : Сан, иахъа ашколахь сымцар камлазои? Цәгъа саагъсаны сыкоуп. Уаха шаанза сеимхәеит. Сыгәгы хынхәуеит. Исфысхырхәагы сшәоит.

Ан : Оо. Амцашоура умоуп. Уаала ахақым иахь хцап. Уажәйтәкьа аамта алахьп.

Беслан : Сан ахақым иахь ханцо сашьейабгы дхәцнеиааит.

В. Иалкаау ажәақәа шәрыхәагъш. Ахсаалафы ижәбо асахъақәа рыла реишьтагылашьа еикәшәыршәа.

А. Иаагъсоу

В. Аимхәара

С. Агәыхынхәра

Д. Азәара

Е. Амца/Амцашоура

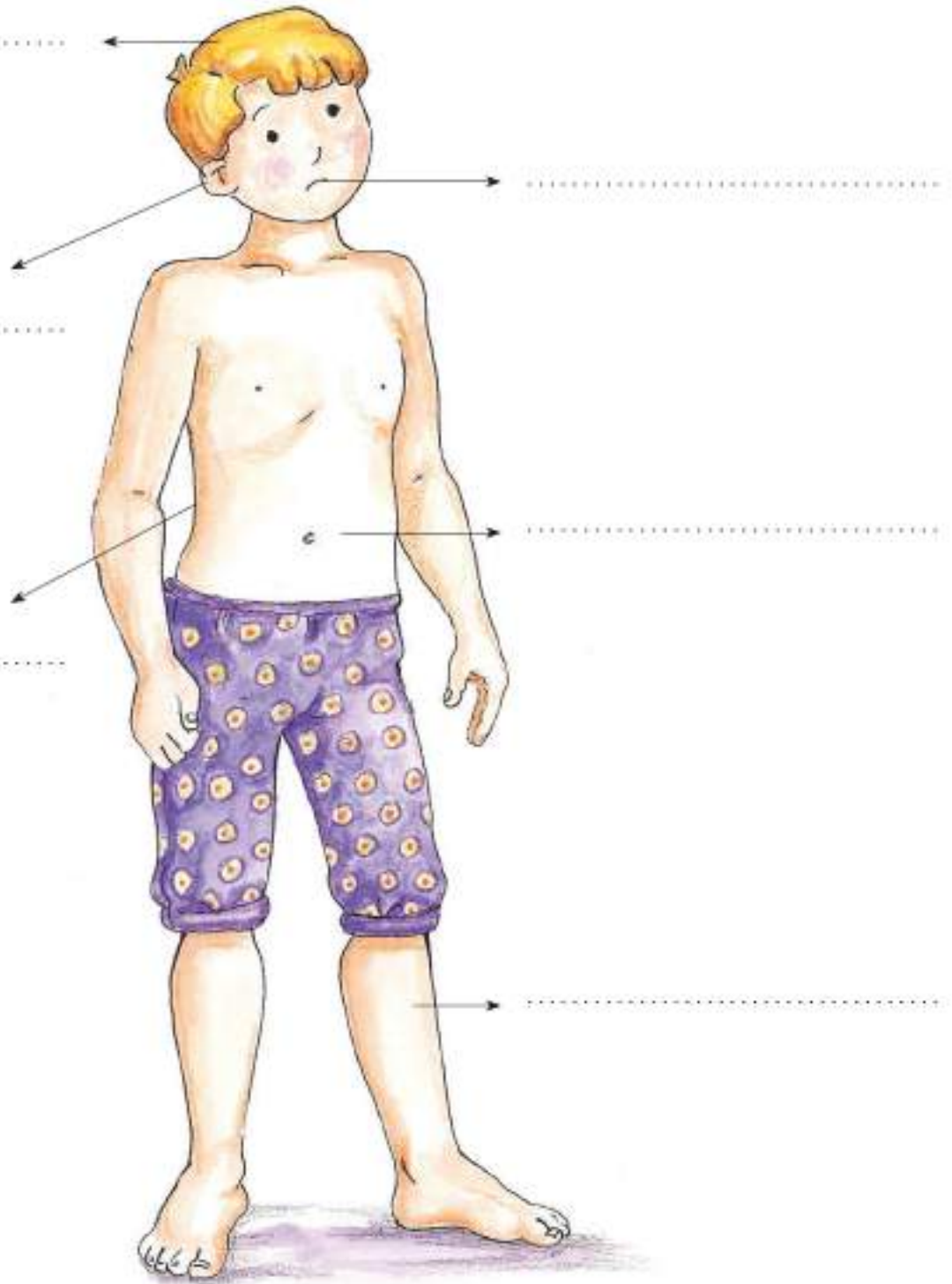
Ф. Аамта алхра

4

Ажәа ахархәара.

Беслан даараза дычмазафуп Цақатәи асахьа шәахәацш. Беслан иабаихьуеи?
Ажәақәа иахьахәтоу ианышәца.

Амгәахьаа

Ахаңыцхьаа

Алымхәахьаа

Ахыхь

Абгәахьаа

Ашьапхьаа

5 **Азызырқыра.**

А. Беслан, ашкол ақны иқыза Нарт диацаажәоит. Урзызырқыны ахсаала хартәаа.

Нарт ихьуеи?	Амцашоура	Аимҳаара	Ахыхь	Аҳақьым	Ахәышәтәырта	Ахәшә	Акрыфара	Сыбзиоуп
Ашаахьа								
Ашаша			X					
Ахаша								
Апъшьаша								
Ахәаша								
Асабша								
Амәыша								

 А. Ғазнык уазызырқы (базызырқы). Нас аицаажәара нагза.

Нарт : Иҳақсыз амчыбжь азы ашкол ахь ..... Беслан.....?

Беслан : Ақны сықан,избанзар даара .....

Нарт : Изыхкьеи, икалеи?

Беслан : ..... аены амцашоура сыман. 39.....ихалеит.

Нарт : Ааа! Изыхкьеи?

Беслан : Исыздырзом. Ирацааны азы зжәит, аха ашаша аены .....

Уи адагы .....

Нарт : Ахаша ..... уеигьхама?

Беслан : Мап, сеигьымхазеит. Ахаша даара ..... Уи азы

аҳақьым иахь сцеит ..... сиҕеит.

Нарт : Ахәшә ухәартәхама?

Беслан : Мап, исмыхәазеит ..... аены ахәышәтәыртахь

сцеит сан дсыцны. Сара анализ сзыкарцеит.

Нарт : Ус аума? Иуыдырбалей?

Беслан : ..... сыхьзаап. Аха ахәаша аены сеигьны схи

збо скалеит. Мацкгы .....! Нас амчыбжь

анцаамтазы сыбзиахеит .....

6 Аәра.

Цақатәи ажәәқәә шәхы иархәаны ақәоуқәә еиқәшәыршәә.

1. Сара/ахыхь/иахьа/даара.
.....

2. Уи/ахапъыц хьаа/уи азы/ақакъым/ацара.
.....

3. Хара/аматәар шытыхра/абга ахьра/амчыбжь антәамта. (апъсшьарамшқәә)
.....

4. Сара/алымқахьаа/уи азы/азсара (-)
.....

7 Аграмматика ахархәара.

А. "Даара сьчмазафуп"

Угъсы (быгъсы)

ушьароуп (бшьароуп)

Угъсы умшьар узыбзиахазом!

Быгъсы бымшьар бзыбзиахазом!

Убзиамхар ашкол ахь узцазом!

Быбзиамхар ашкол ахь бызцазом!

Цақатәи ақәоуқәә рыкны итәәцәу атыгъқәә ирыхәтоу ажәәқәә рыла ишәыртәи.

ақсшьара

абзиахара

акрыфара

ақакъым иахь ацара

ахәшә аахәара

ачымазара

ацәара

аақсара

абзиахара

1. А. Ачымазара.

В. .... ақакъым иахь шәцароуп ..... шәымцар, ... шәзыбзиахазом .....

2. А. Ақакъым иахь сцент. Ахәшә сцент. Иаасхәар стахзам.

В. .... узыбзиахазом (бзыбзиахазом!).

3. А. Даара исыгхейт.

В. Счыскәә(сыхәқәә)..... Умфар(ибымфар)

4. А. Даара саагъсоуп.

В. .... угъсы узшьазом (быгъсы бызшьазом).

5. А. Сыгъсы еихәлахейт. Мыцхәи ашьапылампыл қасит.

В. .... Угъсы умшьар (Быгъсы бымшьар), ...

В. "Даара сычмазаџуп"

Ашьапылампыл
уасроуп (басроуп)!

Ашьапылампыл уасыр (басыр)
даара аџхзы улџуеит (былџуеит)

Ираџаны аџхзы улџыр (былџыр)
ахџа улалоит (былалоит)

Иџаџу аџыџкаа рџы иахџоу аџаџкаа рыла иахашџырџаа.

ажџра

аџеилаџара

ашьџыхра

аџара

аџузыка азызырџра

1. Сыхџады сыхџуеит.

Ахџашџаа ..... умџџыроуп (бымџџыроуп) ..... иужџыр (ибџџыр) .....
ухџады (быхџады) реиџады мыџџау иухџуеит (ибыхџуе- ит).

2. Амџашоура сымоуп.

Иџапаны ..... умџашоура (бымџашоура) реиџады иахалоит.

3. Сыбџады сыхџуеит.

Ахџанџа ..... убџады (быбџады) реиџады иухџуеит (ибыхџуеит).

1. Ахапыц хъаа сымоуп.

Ацых .....уфар (бфар) ..... ухапыц (бхапыц) ..... реиҗа иухъеит (ибыхъеит).

2. Сха сыхъеит.

Убжы (быбжы) харакны..... уцаажар (бцаажар) ..... уха (бха) реиҗа иухъеит (ибыхъеит).

3. Схы сыхъеит.

Бжы харакыла ..... ухы (бхы) реиҗа иухъеит (ибыхъеит).

8 Аѡра.

Ари амчыбжь даара учмазафын (бычмазафын). Ашкол ахь узымцазеит (бзымцазеит).

Урцаѡцаа (бырцаѡцаа) е-маилк рыздэықатда. Цақатэи ажэакэа зегъы ухы (бхы) иархааны, умчыбжь (бымчыбжь) шиасыз рехэа. Удцақэа (быдцақэа) уразцаа (бразцаа).

амцашоура

ахэда хъаа

аимхэара

ахақым

ахэшэ

аап,сара

ачымазаѡ

ахэышэтэырта

ахахь

амгэахь

азэара (афыхра)

ап,сшьара

ашэахъа

аѡаша

ап,шьаша

ап,сшьарамшқэа

Ҳаҗыр зқәу сырцақы,

Ари амчыбжь азы ашкол ахь сзымнеит. ....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ағнықатәи сыдцақәа сзаашәышьтыр, саргы ағны сыпсы ахысшьо

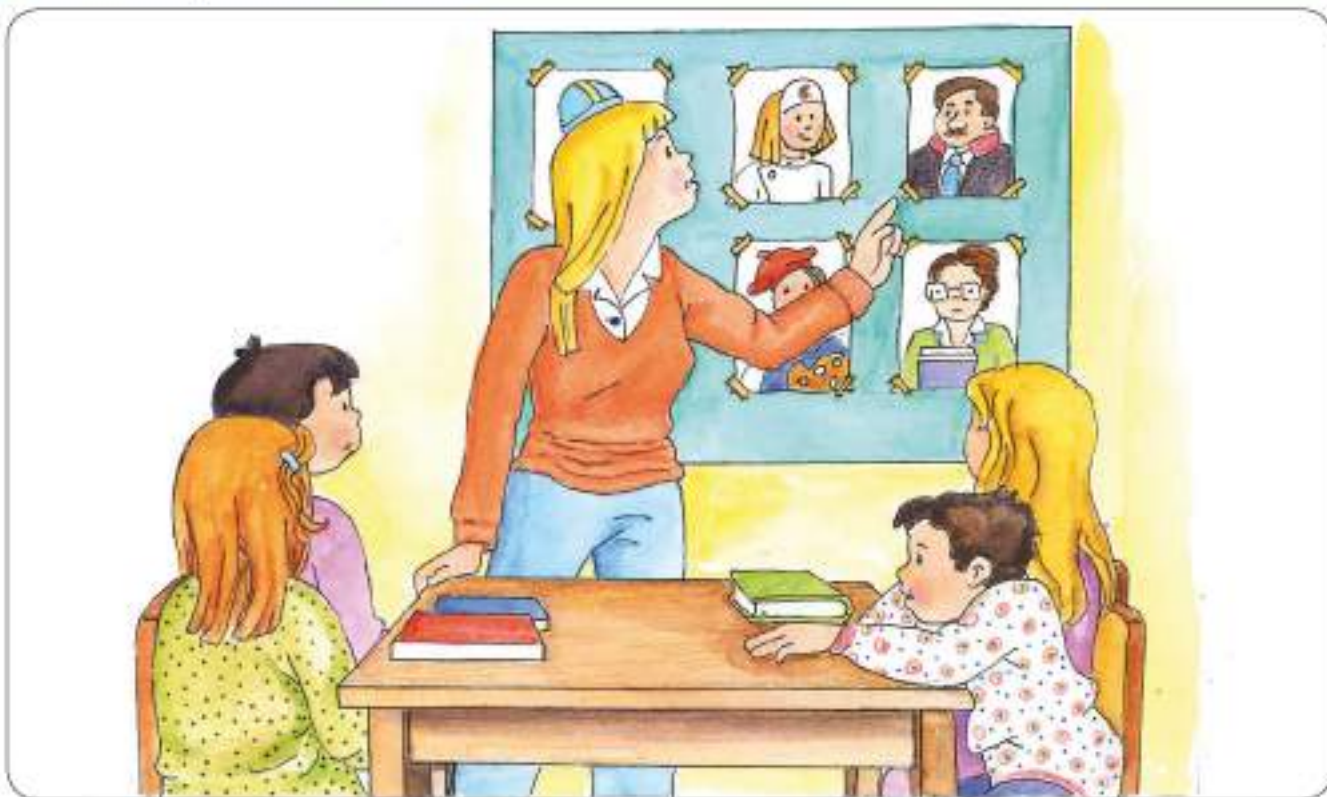
срыхәақшрын. Иҗабуп. Гәык-псык ала, ҳаҗырла.

.....

2 тәи ахәтә. АЗАНААТҚӘА

I Азызырқыра.

Асахьа шәәхәәқш. Шәгәәнәлә арцақы ахәыцқәә иралхәозеи? Шәазызырқыны атакқәә ирышәтәз гәашәтә.

2 Еиҥах Шәазызырқыны азцаарақәә рҥакқәә кәшәтә.

- Нарт данеизхалак занаатс ииҥахузеи? Избан?
- Җақымс ақалара занаатс? Избан?
- Гәында лгәаанагараала рҥақы бзиак ичыдарақәә закәызеи?
- Избан Алхас, данцьнырхарц зиҥаху?
- Мрамза лан занаатс илымои?

3 Азцаарақәә ирышәтәз атакқәә рыла цақатәи ахсаала хашәыртәә.

Аҥақы	Иалихыз Азанаат	Азанаат ачыдарақәә
Нарт	Адукат	Аиашара ныкәызго

4 Шәфызә илә (лыла) иалышәхыз азанаат иазкны шәеиҗәәжәә:

У (Б)ара ианузхалак укаларц иудахәузеи? Избан?

Сара иансызхалак сыртафхар сҗахуп. Избанзар...

С. Ажаақәә урыхәәцш. Асахьақәә рыла еиқәыршәә.

Аңьныр

Амедеиҳәшьә

Аргылаф

Амузыкәнт

Асахьаҗыхы

Ашаҗаыфшы

Адукат

Аҳақым

Арҗафшы

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

Цакатәи азанаатқәа, ирыхәтоу ачыдарақәа рыла иеицданы хәоук еиқәшәыршәа.
Акы иеиҳаны аиқәыршәара кәшәтцаргыи шәылшоит.

Афырцшы: Адукат, аиашара ныкәигароуп.

Адукат

Аргылаф

Аңыныр

Аҳақым

Амедеиҳашьа

Амузыконт

Артцафы

Асахьафыхы

Ашәкәифыхы

Анапхгафы

Абзиабарала итәу

Ацхырааф

Атцафы

Аиашара иқәныкәо

Уеирызкаауа

Ачҳара злоу

Згәи хытхытуа

Илахфыху

Аусура абзиабәф

Естетика

Атцаафы

Азфлымхәфы

Азцаарақәа рызбара абзиабәф

Артцара бзиа избо

Ахәоуқәа еиқәшәыршәа:

Афырцшы: Дукатс укаларц азы ухатәи бызшәа ибзиазаны иудыруазароуп.

1. ....
.....

2. ....
.....

3. ....
.....

4. ....
.....

Е. Сзанаат еилкаа.

Шәхазы занаатк алышәх. Шәфыза 15 зтаара шәытаны шәзанаат аилкаара иеазишәоит. Ишәитаз азтаарақәа "Ааи" мамзар "Мап" хәа атак ишәтар алшоит. Еиха имаҷу азтаара ала азанаат еилызкааз даиааиуеит.

- Аофис аҝны аума аус ахьууа?
- Ууалафахәы харакума?
- Уахынлоума аус анууа?
- Астол уадтәаланы аума аус шууа?
- Ирацәаны цсшьарамшқәа умоума?
- Амаҗәа чыда ушәтара аҗахәума?
- Укәша-мыкәша ауаа рацәа калома?
- Уус аҗақара зҗаху ауаа рацәаны иҗоума?
- Уус шәарҗоума?
- Уус гәыҗцәагоума?
- Уус агәәҗеира ацума?
- Уус ирлахҗыхгоума?

Ғ. Уҳақьымхарц азы иарбан Маҗәарқәоу иаҗахқәоу?

1. Амаҗәарқәа зегьы бзиа иҳамбар алшоит. Амала хәҗхьаҗа иаҗаху азанаатқәа рзы маҗәарқәак рҗны ақәҗиара ааҳарҗшыроуп. Шәгәанала, занаатқәа рзы, иарбан маҗәарқәоу иаҳадароу? Иеиҗашәырҗш.

Амаҗәарқәа

Физика

Математика

Хьимиа

Анғлыз бызшәа

Аҗсабараҗара

Ахатәыбызшәа

Социология

Аҗоурых

Амузыка

Асахьаҗыхра

Акомпииутер

Агеография

Абәортцәыра

Азанаатқәа

Ашкол арҗафы

Аҳақьым

Адукат

Акомпииутертә нҗыныр

Агитара арҳәафы

Амедеихәшьа

Ашәҗәыҗафы

Аргылаҗ

Асахьаҗыхы

Аҗшьгаҗ

Аҗсихолог

Амаҗуҗы

2. Цагаатэй ахсаала шээхээцшны, азцаарақәа ртакқәа кашәца.

Амацээрқәа амчыбжътэй рыхсаала						
Амш	1тэй амацээр	2тэй амацээр	3тэй амацээр	4тэй амацээр	5тэй амацээр	6тэй амацээр
Ашәәхья	математика	математика	Асоциалтә дьрра	Асоциалтә дьрра	Амузыка	Анаука
Ашаша	Абәртцәыра	Абәртцәыра	Анаука	Анаука	Анаука	Амузыка
Ахаша	асоциалтә дьрра	Асоциалтә дьрра	Ахатәы бызшәә	Ахатәы бызшәә	Асахьацыхра	Асахьацыхра
Ацшьяаша	Ахатәы бызшәә	Ахатәы бызшәә	Англиз базшәә	Англиз базшәә	математика	математика
Ахәаша						

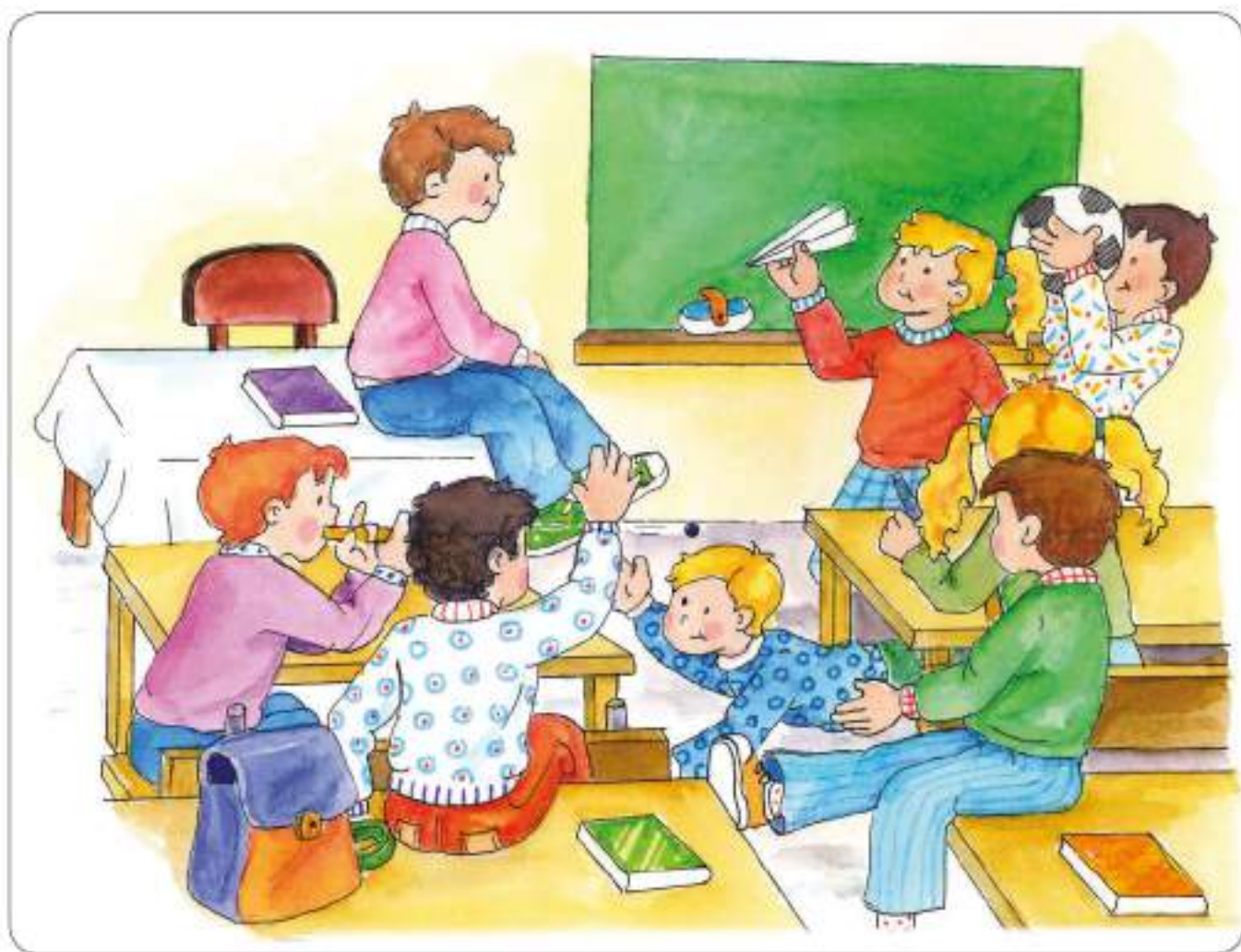
1. Еиҳа бзиа ижәбо, шәгәы иахәо амацээр арбану? Избан?
2. Зынза бзиа ижәымбо амацээр арбану? Избан?
3. Шәгәанала абри ахсаалафы иарбан мшу реиҳа игәыцдәагоу?
4. Угәанала абри ахсаалафы иарбан мшу амацээрқәа реиҳа ианылахфыху?
5. Ахәашааены амацээрқәа рыхсаала зеицшрахарц утахузеи?

Асахья адаггы, цака икоу ахсаалаггы шәхы иашәырхәар алшоит:
Афырцшы: Апарта ахыхь ҳақәымтәароуп.

Икалозар (- / +)

адца- ианаамтоу акацара
ажәа ахәара
ацызшәә акацара
аус еицура
ател - аныкәгара
агхара
атәара - апарта
ажәа ацылара (афәхцәара)

3. Цагатэй акласс асахья шәәхәәцш. Шәара шәтәала акласс акны збатәыс иҗозеи?Шәгәанала акласс аҗқарақәа иеиқәышәыцхьаза.

.....
.....

.....
.....

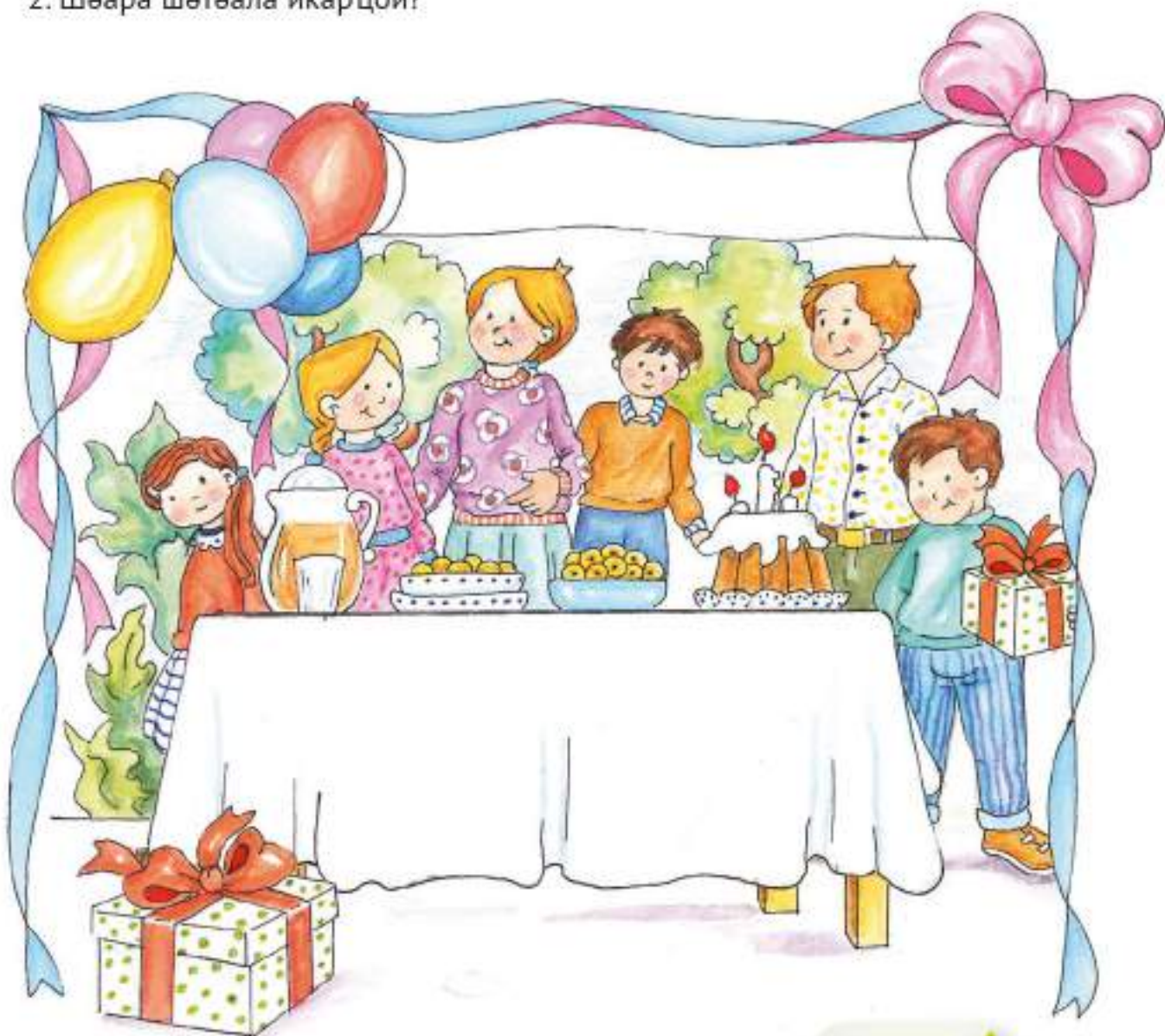

.....
.....

3 ТЭИ АХЭТА. АЛАХЭАРАК СЫМОУП

1 А. Цахатэи асахьа шэахэацшны ижэбаз шэфыза изейтэшэхээ.

1. Афар абакоу?
2. Шэара шэтэала икарцои?

В. Ажэақэа асахьақэа рыла иеиқэшэыршэа.

Ателефон

Аагхьара

Аира амш

Ателефон

Алахэара

Адныхэалара

1 .....

3 .....

2 .....

4 .....

5 .....

6 .....

С. Ажәақәа аус рыдулара

А. Уиира амш ианбыкәу?

В. Цәыббрамза 25, 2002 ш. У(Б)ара у(Б)иира амш ианбыкәу.

а. ....

Ажырныхәа							
ааа	аа	ах	аҥ	аха	асб	аге	
							1
2	3	4	5	6	7	8	
9	10	11	12	13	14	15	
16	17	18	19	20	21	22	
23	24	25	26	27	28	29	
30	31						

Жәабран							
ааа	аа	ах	аҥ	аха	асб	аге	
		1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12	
13	14	15	16	17	18	19	
20	21	22	23	24	25	26	
27	28						

Хәажәкыра							
ааа	аа	ах	аҥ	аха	асб	аге	
		1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12	
13	14	15	16	17	18	19	
20	21	22	23	24	25	26	
27	28	29	30	31			

Мшаңы							
ааа	аа	ах	аҥ	аха	асб	аге	
					1	2	
3	4	5	6	7	8	9	
10	11	12	13	14	15	16	
17	18	19	20	21	22	23	
24	25	26	27	28	29	30	

Латцарамза							
ааа	аа	ах	аҥ	аха	асб	аге	
1	2	3	4	5	6	7	
8	9	10	11	12	13	14	
15	16	17	18	19	20	21	
22	23	24	25	26	27	28	
29	30	31					
30	31						

Рашәарамза							
ааа	аа	ах	аҥ	аха	асб	аге	
			1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11	
12	13	14	15	16	17	18	
19	20	21	22	23	24	25	
26	27	28	29	30			

Ҕхынҕәы							
ааа	аа	ах	аҥ	аха	асб	аге	
					1	2	
3	4	5	6	7	8	9	
10	11	12	13	14	15	16	
17	18	19	20	21	22	23	
24	25	26	27	28	29	30	
31							

Нанцәа							
ааа	аа	ах	аҥ	аха	асб	аге	
	1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13	
14	15	16	17	18	19	20	
21	22	23	24	25	26	27	
28	29	30	31				

Цәыббрамза							
ааа	аа	ах	аҥ	аха	асб	аге	
				1	2	3	
4	5	6	7	8	9	10	
11	12	13	14	15	16	17	
18	19	20	21	22	23	24	
25	26	27	28	29	30		

Жьҕаарамза							
ааа	аа	ах	аҥ	аха	асб	аге	
						1	
2	3	4	5	6	7	8	
9	10	11	12	13	14	15	
16	17	18	19	20	21	22	
23	24	25	26	27	28	29	
30	31						

Абцара							
ааа	аа	ах	аҥ	аха	асб	аге	
		1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12	
13	14	15	16	17	18	19	
20	21	22	23	24	25	26	
27	28	29	30				

Ҕхынцкәын							
ааа	аа	ах	аҥ	аха	асб	аге	
				1	2	3	
4	5	6	7	8	9	10	
11	12	13	14	15	16	17	
18	19	20	21	22	23	24	
25	26	27	28	29	30	31	

1 Цақа иарбоу ашықәсқәа ыралла ианышәтә.

2002 ш нызкыи ыба.

1995 зкыи жәшәи шәи Ҕшыншәжәеижәохә.

2005 ш нызкыи . . . . .

1986 зкыи . . . . .

1973 . . . . .

2017 . . . . .

1864 . . . . .

Латцарамза 21, 1864 ш. . . . .

. . . . .

2 Цаҕатәи ашықәсқәа ацифрақәа рыла ианышәтә.

Зқы жәшәи хынҗажәи хәба 1965

Зқы жәшәи хынҗажәижәаф .....

Ҡнызқы жәиңшь .....

Ҡнызқы шәи ңшьынҗажәи жәба .....

D. Дарбан, данбаии?

Шәыккласс җызцәа риира амшқәа шәразтәаны цаҕатәи ахсаала хашәыртәаа. Нас шәыккласс иазку адыррақәа иалкаау ажәақәа рыла иеиқәыршәаны ирылашәхәа.

Сөыза Ихьыз	Даниз Амш	Даниз Амза	Даниз Ашықәс

Сықдасс аҕны мышкы иеицииз ..... җык ыкоуп ..... мзасы

ииз ..... җык ыкоуп. Сара саңхәа ииз ..... җык ыкоуп. Сыклас

аҕны зегы иреихәбу ..... иоуп. Сыклас аҕны иреитыбзоу. Ацаҗы

.....иоуп ..... мзасы ииз азәгы дыкам.

..... И ..... мышкы иеициит.

Алхаси Гэиндеи, Акафе «Адра» акны итэоуп. Алхас, Гэинда амширахь аацхьара лицоит.

Цакатэи аиџцаажэара иаарласны шэацхьа.

1. Амшира змоу дарбану?
2. Амшира ахьазгэартоу атыц абыкэу?

Алхас : Гэинда амчыбжь анцэамтазы гэтакык бымоума?

Гэинда : Макьаназы акгы сазымхэыцзац.

Алхас : Иааиуа амчыбжь Асабша аены Мрамза лымшироуп, Хьыблеи сарей лгэылэанымкэа амшира лзыкацдоит. Бнеиуама?

Гэинда : Хэарада снейуеит. Сагьейгэыргьейт. Ицабуп аацхьара азы. Иабакало?

Алхас : Хьыблараа ркытафьы икоу рышны аштафьы икалоит.

Гэинда : Уаха назтахым! Саннеиуа ишэызназгари?

Алхас : Аторти арыжэтакэеи хара ихармазеиуеит.

Гэинда : Ачашэқэагы сара иназгоит ус анакэха. Сан лчашэқэа даараза ибзиоуп.

Алхас : Абри даараза ибзиахейт! Аацхьарагы сырхиоит, акласс акны лфызцаа ирзысшоит.

Гэинда : Сара аацхьара сытара атахзам. Атызтыци аамтеи смс ала исзаашьты.

Алхас : Азамана! Абзиараз.

Аиџаажара даџазнык шџаџханы азџараџа рџакџа кашџа.

1. Мрамза амшира азџаџара азџахџа лдыруама?
2. Гџында амширахџа дџома?
3. Амшира аџны ирџозеи?
4. Гџында лџыза лџызыџ шџеилылкаауеи?

Г. Абызшџа аус адулара
Ааџхара адкылара.

Алхас : «Аиџыларохџа унеиуама?»

Гџында : Хџарада, снейеуеит сеигџыргџаны. Итабуп ааџхаразы.

Г. Асахџа шџахџаџш. Азызырџыра аџхџа азџараџа рџакџа кашџа.

Н. Алхас ааџхара зџџода?

І. Алхас иџыза амширахџа днеиуама?

Уажэы шэазызырфны шэтаккэа гэшэта.
даеазнык шэазызырфны азцааракэа ртаккэа кашэца:

1. Арда дабакоу?
2. Арда асабшаены гэтакыс имоузеи?

Г. Абызшэа аус адулара

Ааңхэара мап ацэкра.

Арда Мрамза илзифыз афымта шэаңхэа.

Бэиа избо Мрамза,

Биира амш быдысныхэалоит!
Бааигэара сыказар даараза истахын. Аха
сеаласмырхэыр зымуа чарак икоуп. Уи
амшала бымширахэ сызнеиуам. Бфызцэа
рыла аамта бэиа шэхыжэгоит хэа
сгэыхэуеит.

Бызтало ақара фыц афны агаабзиареи
агафынчреи, ақафиарақэеи бзеиғасшьоит.

Алхас

Алхас : Аиңыларахэ узнеиуама?

Арда : Даараза истахын, аха сызнеизом. Чарак ахэ цардас исымоуп.

Н. Ааҕхьара шәыманы шәызхьымзаз хтыск шәазхәыц. Уажәы уи шәфыза иахь атамзаара злашьташәцаша алаҳәарак изыжәфы:

Кыр иаҕсоу.....,

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

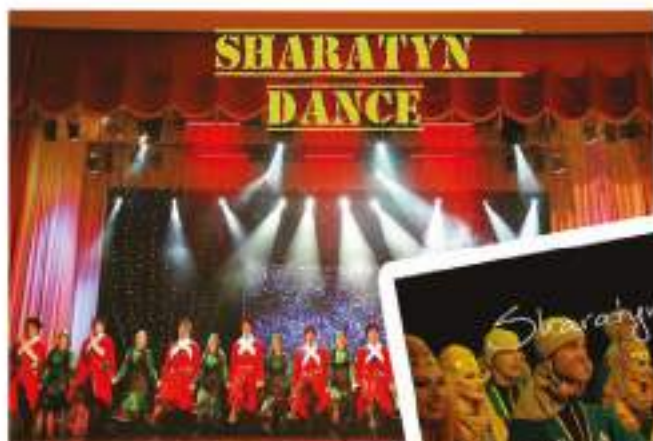
.....

4 ТӘИ АХӘТӘ. АДУНЕИ АКӘШАРА

**А. Цақатәи асахьаҕы ижәбои? Ари агәыц жәдыруама?
Агәыц иарбан аамтоу насгы ақәгыларақәа ахьрымоу?**

В. Ақхьара.

**Ансамбль Шьаратын иазку афымта шәақхьаны цақа иану
аздаарақәа ртакқәа кашәца.**

Харт Шьаратынаа, ақстазаареи, акультуреи, ажалар рғааҕыц хәамтақәеи акәашарақәа рыла иаахарцшуеит. Хәкәгәыларақәа рғы хмилаҕ маҕәәқәеи, хәкәашарақәеи, хәжәабжьқәеи, хкультуреи рбарц азы иахзаауа имацфымкәа ахәацшәә хәмоуп. Урт хара ианхәхәацшуа хазнысыз ирыхәацшуеит. Хәргы аky зацәык икәхцә ажәытәтәи хкультуреи, хәкәашарақәеи, хмузыкақәеи иахьатәи асцена акны ақәыргылара ауп.

Шьаратын, жәлар рыкәашарақәа ахьчоит, урт ирзку ажәабжьқәа еизнагоит, аус аднауло- ит, икәнаргылоит. Акәашаратә гәыц 1970 шықәсазы Едуард Бебиа инахгарала Акәа иацдан. Уи аахыс адунеи иеиуеицшым атыцқәа ркны рыкәашарақәа ықәыргыланы ахамтақәа аиухьеит.

Хрепертуар акны жәлар рыкәашарақәеи рашәәқәеи ыкоуп. Акәашарақәа, ирыхзызааны иахьырзахыз амилаҕ маҕәәқәа рыла икәхаргылоит. Хәмаҕәә цшзақәа, абафхатәра змоу

хакәашацаа ирышәтаны асцена икәнатцы ахәәцшцаа рыбла хнахуеит. Шьаратынаа рыкәгыларакаа абри амшала хаштшьа рыкәзам. Ахәәцшцаа гәгәала ирнырны ргәалашәарафы ианхоит.

Шаратын, иахьанза Урыстәыла, Тьркәтәыла, Иордания, Сирия, Белгиа, Германия, Франция ухәа, иеиуеидшым ахәынтқарракаа рфы икәгылахьеит. 60 шык акәашацаа еиднакылоит. Акәашацаа рыкәракаа ибжьаратәны 25ш. ркынза икоуп.

Азцааракаа:

- Шьаратын иарбан аамтоу ианаццаха?
- Шьаратын ахьыкәгылаз ахәынтқарракаа арбану?
- Шьаратын иарбан хәынтқарроу ацыхәтәан иахьыкәгылаз?
- Шьаратын акәашаракаа иеицанахәозеи?
- Ансамбль Шьаратын акәашацаа шакафы еиднакылозеи?
- Шьаратын акны укәашарц азы шака ухьцуазар ахәтоузеи?

1 Ажәакәа аус рыдулара.

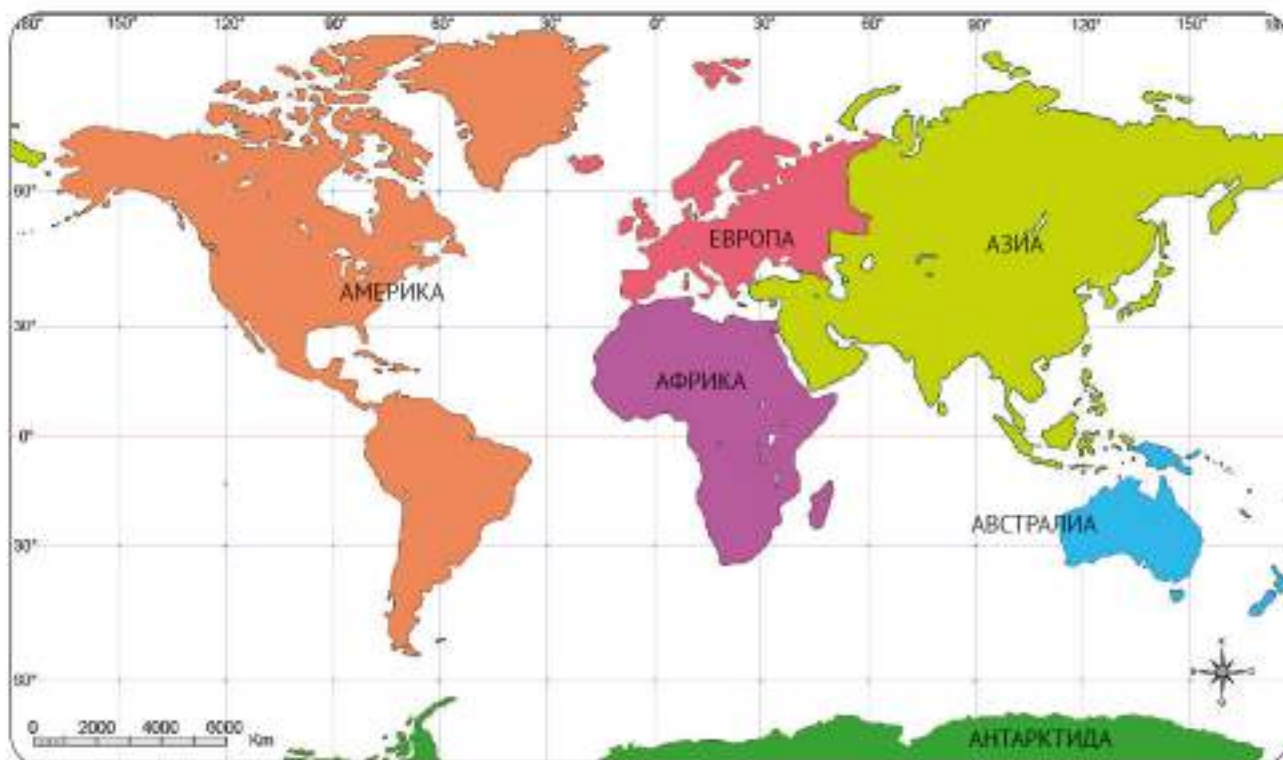
Ашымта иагәылоу, ирыцатцаагәаны иалкаау ажәакәеи ахәоукәеи шарыцхьаны, ажәакәа иананаго шарыцхьыц, насгы иеиҗашәырцшы.

1. Акәгылара	a. Акәҗиарала ирхау ацшьара
2. Ахәәцшфы	b. Хаштшьа змам
3. Ахьчафы	c. Абаҗхатәра аарцшра
4. Акәашаратә гәыц	d. Иалкаау жәларык ирызку, акультуратә кәашаракаа
5. Ахореграфия	e. Акәашаразы зееидызкылаз агәыц
6. Жәлар рыкәашара	f. Иалкаау акы зыхьчо ауафы
7. Абаҗхатәра злоу	g. Уск акны ибзиоу
8. Хаштра зкәым	h. Кәашарак акәыргылашьа
9. Ахамта	i. Акәгылара ахәәцшразы инеиз ауафы

С. Азызыршыра.

1. Алхас, Шьаратын адунеи иакәшоит зыхьзу афиша, Гәындеи иаби ирыцеишишоит. Аиҗцаажәара захьзу азцааракаа, ртаккаа кашәца.

- Иаб шака шыкәса рацхьа Шьаратынаа дрыхәәцшхьааз?
- Шьаратынаа зегы реиҗа иеицырдыруа рыкәашафы хада дазустада?
- Шьаратын иарбан тәылакәоу рахтны-қалакькәа ркны икәгылараны икоузеи?
- Иарбан хәынтқарракаоу Ацсуа диаспоракаа ахьыкоу?

2. Дәғәзнык шәәзызыршы; «Шьаратын» иарбан адгьылҗацахәтәкәеи атәылақәеи ахтны-қалақьқәеи ркны иқәгылахьоузеи?

Адгьылҗацахәтә	Атәыла	Ахтны-қалақь

D. Абызшәә аус адулара

20 шықәса раахыс Шьаратынаа сырмыхәәцшыц.

Цыцх урыхәәцшыма? МАП.

5 шықәса рацхьа срыхәәцшыма ? МАП.

Ацыхәтәан санбарыхәәцши? 20 ШЫҚӘСА РАЦХЬА .

Уаанза сьзырхәәцшхьазма? МАП.

..... 30 шықаса
раахыс дкәашоит.

..... акәашара данбалагеи?

30 ШЫҚӘСА РАҒХҲА.

..... акәашара даҕәйтцхьоума?

МАП.

Кыр тдеит Шьаратынаа сырмыхәацшзац. (Ацыхәтәан санбарыхәацши? КЫР ШЫҚӘСА РАҒХҲА)

1995 ш. аахыс Шараатынаа сырмыхәацшзац. (Ацыхәтәан санбарыхәацши? 1995)

Иацы аахыс амузыка сазымзырәзац. (Ацыхәтәан санбазызырәи? ИАЦЫ)

Е. Ажәа аус адулара

- Шьаратын раҕхьатәи аҕәгыларақәа рыџбагы, Тьрқәтәыла ахтны-қалақь Анкареи уи аамышьтахь еиҕа идуу ақалақь Стампыли ркны имџацысуеит.

- Ахцатәи рықәгылара Америка ахтны-қалақь Уашигтон, ацшьбатәи акәзар Ниу Иорк икалоит.

- Ажәбатәи насгы ацыхәтәантәи рықәгәылара Иапониа ахтны-қалақь Токио имџацысуеит.

1	Акы	Актәи
2	џба	Аџбатәи
3	Хца	Ахцатәи
4	Цшьба	Ацшьбатәи
5	Хәба	Ахәбатәи
6	Фба	Афбатәи
7	Быжьба	Абыжьбатәи
8	Ааба	Аабатәи
9	Жәба	Ажәбатәи
10	Жәаба	Ажәабатәи

Раҕхьатәи џба

Ғ. Ақхъара

АЖӘАБЖЪ ЗМОУ КӘАШАРАК

1. Асахъағы ижәбо иарбан кәашароу?

Аураашъа: Ақсуаа ажәйтәтәи рынцәахатцара аамта ақынтә иахъанза иааиз атдасқәа иреиуоуп. Еихарак ачарақәа рынцәамтазы амузыкатә анцәахәқәеи анцәанақәеи хәа ирымаз Радеи, Рашъеи, Рирашъеи ирызкны инарыгзо тдасуп. Рыкәашарақәа рыкны ахала ақәгыларақәа еиғъазшъоз Ақсуаа, абри акәашара акны ус акәымкәа, зегъы рыжәфахырқәа еибытаны реаидкыланы, нақ-аак изазо, насгъы ашьшьыхәа ишьтыцо ихъыхәмаруа, агәта итагыло амфацгашы ихәо ажәақәа иеицәакны «Аураашъа!» хәа атак азыкарцоит. Агәта дтагыланы ажәа зхәо амфацгашы, итаххар атоурых хтысқәеи афырхацәеи ирызкны, итаххар ачара иазкны, итаххаргъы зәалызкааз афар ирызкны ажәа ихәар калоит. Дызлацәажәо, насгъы шака аамта дахцәажәо иара мацара инапы иануп. Ажәлар злахәу, ицшьоу абри агъыжь, аамта цацыцхъаза аеартбаауеит, агырхара тдасзам, убри амшалагъы знызынла ашта ианамклак аанда арбгара рыкәшәоит. Аураашъа антәамтазы акәзар, анапеинкъарала ахапа ырғызны, ақсуа кәашара нарыгзоит, абас алагъы ақъабз кәашара хдырқәшоит.

1. Зытцака дэагэоу ажэакэа рцакы шэазхэыц:

a. Ритуал	1. Ацеремониа хкык.
b. Ақьабз	2. Уск рацхьатэи ахэа.
c. Антэамта	3. Уск адыхэтэантэи ахэа.
d. Жэахырла	4. Иеивагыланы, рыжэахырқэа еибытаны.

2. «Аураашья» акэашара ажэйтэ аамтақэа рзы ианынарыгзоз хыкэкыс ирымаз?

3. «Аураашья» акэашара иахьатэи аамта хыкэкыс иамои?

4. «Аураашья» акэашара ашыақэгылашыа зеицшроузеи?

Г. Азызырѡра.

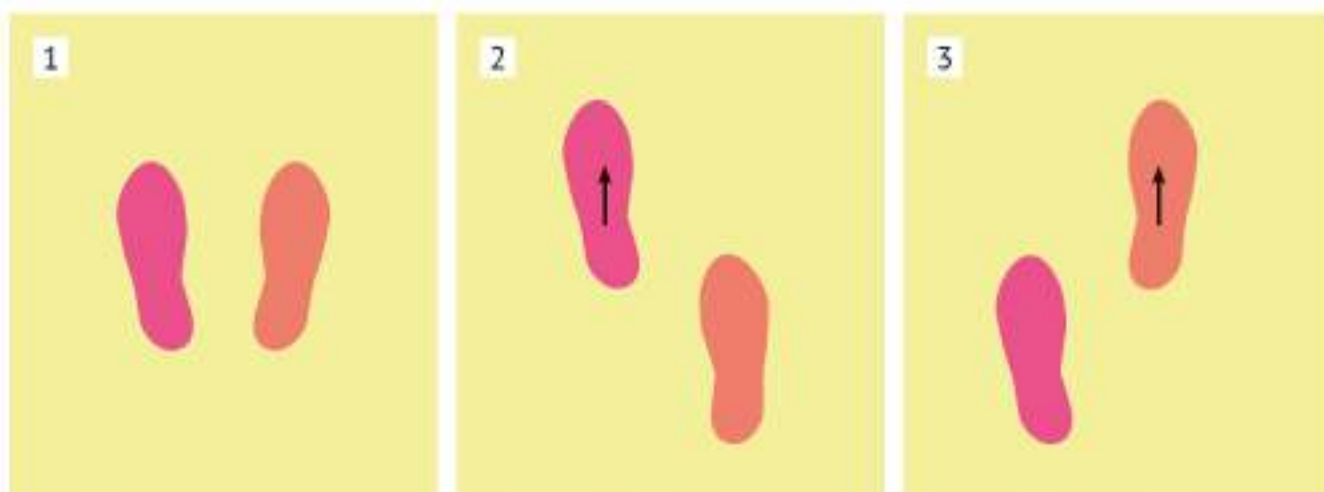
Уажэы «Аураашья» амелодиақэа руак шэазызырѡуеит. Амузыка иацырхэо ажэакэа ирыгу шэарт ихашэыртэаа.

Аураашья	Уа- хаа-а-ха-ха!	Уа Раида!
	Аураашья!	Аураашья!
Уа, уаа, уа Раида!	А-ха-ха-ха!	Уа Раида!
Хэит Рерашья уа Раида!	Аураашья!	Аураашья!
Аа-хаа-ха-ха-ха!	.....	.....
Уо-уо-уа-уа Раида!	Аураашья!	Аураашья!
.....	.....	.....
Аа-хаа-ха-ха-ха!	Аураашья!	Аураашья!
Уа уаа Раида, хэит Рерашья!	Ахьырцара	.....
Уа Раида!	Аураашья!	Аураашья!
.....	.....	Ицсақэитцеит
.....	Аураашья!	Аураашья!
А-ха-ха!	.....	Уа Раида!
Уа уау хэадамхароуп!	Аураашья!	Аураашья!
Хэит Рерашья уа Раида!	Амѡа дықэаеит	Уа Раида!
Уа уау хара хиааироуп!	Аураашья!	Уа Раида!

Н. Аураашья акэашара хцап.

Аураашья ианыхэмаруа атыцхацэеи ацкэынцэеи рыжэахырқэа еибытаны иеикэшаны игылоит. Рыгэа игылоу ауафы хтыск еицахэо ахапа анихэо, икэашогы

«Аураашья» хэа ицхэаны, раҕхья рарҕья шьяпы, насгьы, рарма шьяпы ашьшьыхэа икэзазо, игьежьюа ашта иакэшоит. Шэааи, Аураашья хайцыкэашап!

1
Алагамта

2
Арыҕарахьтэи ушьапы
укагыланы арымарахьтэи
ҕухьяка икья.

3
Арымарахьтэи ушьапы
укагыланы арыҕарахьтэи
ҕухьяка икья.

Аураашья

1. Ажэабжь змоу дача кэашарак шэшыза изеиҕахэаны ашьаҕақэагьы ишэырба.

Иалышэхыша акэашарақэа: Шьешьен, Кафе (зефак), аҕсуа, ҕлеперуж, кафе гэаншье.

Moderate ♩ = 120

АУРААШЬА

Уа, уаа, уа Раида!
Хаит Рерашья уа Раида!
Аа-хаа-ха-ха-ха!
Уо-уо-уа-уа Раида!
Уа-уа- ажэлар рфырхаца!
Аа-хаа-ха-ха-ха!
Уа уаа Раида, хаит Рерашья!
Уа Раида!
Уа уоу шәеидышәкыл!
Хаит амарца!
А-ха-ха!
Уа уау ҳадамхароуп!
Хаит Рерашья уа Раида!
Уа уау ҳара ҳиааироуп!
Уа- хаа-а-ха-ха!
Аураашья!
А-ха-ха-ха!
Аураашья!
Атарчеи кны
Аураашья!
Иеы длақәтәан
Аураашья!
Ахьырцара
Аураашья!
Рацхья дгылеит
Аураашья!
Хьызрацара
Аураашья!
Амша дықәлеит
Аураашья!

5 ТӘИ АХӘТӘ. САРА АҒАЗА

1 Азызыршыра.

А. Шәазызыршаанза цақатәи асахьа шәахәацшны ижәбаз шәшыза изеицашәхәа.

В. Асахьа еицах шәахәацшны цақатәи азцаарақәа агәыц ишәыцало рыла иеицыкашәтә.

1. Аҕар абакоу?
2. Избан уа изыкоу?

С. Ажәақәа шәырзызыршны асахьақәеи дареи иеицышәтә.

акаҳара

ашьапы аххәыцра

ашьапы ацдәара

ахьташьра

ахыхь

ацъашьара

ащнытәи амашәыр

анапы ацдәара

ацәафара

агәы ахынхәра

D. Ағырғшы шәазызырғыны изакәу шәғыза шәиазтаа.

E. Шәазызырғыны шәаңхьа: Ағар иабакоу? Икартои?

- Аңсырт** : Кырза аңшра сықәымшәап хәа сгәыгуеит. Схы бзианы избом. Мрамза бцәа бамыфан шыта!
- Мрамза** : Сеысзаанкылом Аңсырт! Сшыпы гәгәала сафоит.
- Гәынаала** : Ачара аштағы ахәацкәа брыдкыслазар акәхап. Адәыпырпыл ахьшы бшыапы.
- Аңсырт** : Баша шышкәамск аңхазар акәхап. Имжәыц кумпирк нахьшы.

- Гәнаала** : Ашышкамс ацхазар, амажә арөыга азы иналаршышыны убри бшыапы иахшышы.
- Мрамза** : Ишца? Сара Сышәшыуама мамзар сышәрыбзиоума?
- Амедеиҳәшыа**: Ацсырт, аҳақым дыжәбар калоит. Шәаргы абарт ақбаадкәа хашәыртәаа икалозар.
- Аҳақым** : Хәаас ишәымоузеи?
- Ацсырт** : Сыхыташыуеит, насгы схы сыхыуеит
- Аҳақым** : Угәы хынхәуама?
- Ацсырт** : Ааи, лассы лассыгы исфысхуеит.
- Аҳақым** : Ммм. Иацы афестивал аҕны аҳалыжә уфама?
- Ацсырт** : Ах, аиеи. Ишцеилышәкааи?
- Аҳақым** : Абри ашыза ахәаа зауз жәафык ачымазащәа соуит иахәа. Афатә ашхам удырхагахеит, иухыыз хдыруеит шыта.
- Ацсырт** : Аҳалыжәкәа?
- Аҳақым** : Ааи. Иахәа ибзианы уцсы шыа, насгы азырыжәтә уаеиғзакәа ижә. Уацәгы сара усзас, икалозар.

Ғ. Ацаажәара Ақәыртшрақәа! Шәазызырөы, иеицышәхәа насгы, иеицышәта.

1. Ишәымои? Агәабзиара шәзеиғсашыоит.
2. Схы бзиамкәа избоит.

Б. Асахъа шәәхәәдш. Ицәәжәәқәода? Шәәзырқыны шәәқъа.

- Мрамза** : Гәнаала бышдакоу?
Гәнаала : Иҗабуп, еиҗа сеиҗуп.
Аҗсырт : Ишәыхы шәарт абас...?
Мрамза : Иҗоумшыан Аҗсырт, баша аҗны машәырк җахыит.
Аҗсырт : Ишдакалеи?
Гәнаала : Мрамза иацы җара җахы дааит. Абартдаҗы җаицыоуан.
Мрамза : Цака баазазаарын, иҗазгәамтазеит. Гәнаала лшыапы ыҗәкыаны дкаҗаит.
Гәнаала : Мрамзагы сара дсыҗәҗаит. Сара сшыапы иҗхәацит мацара ауп, аха Мрамза лнапы җдәеит.
Несреи : Унан! Агәабзиара шәзеиҗасшыоит!
Мрамзеи Гәнаалеи: Иҗабуп.
Аҗсырт : Аҗытаҗы ииацәазах, насгы иҗбаазах икоу амзырха шәыбзиахара иазыҗшуп.
Мрамзеи, Гәнаалеи, Аҗсырти: Иеицыччоит.

Н. Мрамзеи Гәнаалеи рырцаҗцаа дара ирызкны ирҗыз анцамта шәазызырҗны шәаҗхыа.

Гәнаалеи Мрамзеи бзиахәкәа!

Агәабзиара шәзеиҗасшыоит! Аҗны ишәхыҗәгаз амашәыр даараза иҗвасшыеит. Иаарласны агәабзиара шәаурц сҗахуп.

Шәырцаҗы

И. Хыхы икоу анцамта шәахәаҗшны шәаргы шәҗызак агәабзиара изеиҗазшыо җымтақ шәырхиа.

Гәнаалеи .....

.....

.....

.....

6 ТӘИ АХӘТӘ. 13-ТӘИ АХӘАША

1 Цақатәи азцаарақәа рҕакқәа еицыкашәтә:

- a. Амцхатцара шәймоума?
- b. 13-тәи ахәаша закәызеи?
- c. Иахьа шәзықәшәараны икақәоузеи?

2 Цериҕ зымшьта цәгьаз ихәаша.

a. Цақа Цериҕ ихәфәи иааикәаз шәрыҕхьоит. Раҕхьа иаарласны ашыра шәылацш ахыжәга. Хыхь икашәтәаз аҕакқәа иреиҕшыз ахтысқәа калама, игәашәт.

Уажәы цқьа шәаҕхьаны ашыра ацыхәтәаны икоу азцаарақәа рҕакқәа кашәтә.

«Иахьатәи амш сара сзы зынза ибзиамызт. Ашыжь асаат 06:30 рзы сгылар сҕаххеит. Аха сзымгылеит. Избанзар, аиарта салбганы снацәкьыс хәычы сырхәеит. Сшьапы сықәгыларц анысҕаххагы аус ахьызуаз астал схы аасырхеит. Сылахь чит.

Аеыкәабартаһь снейт. Адашьма баазан. Сшьапы ықәкьан, скаҳайт. Суатәа
кәакәейт. Сышьтыңо аеыкәабарта сталт. Аеыкәабартаҕы азы аасыртит. Ацаа
иащызаз азы. Азырҕха ыказамызт. Ацаа иащызаз азы ала иаарласны зык
сықәыстәейт.

Аеыкәабарта сантыцуаз ейтах сшьапы ықәкьейт. Ғыцха скаҳан, скаҕыц цейт.
Скаҕыц ажы ашьа аара иалагейт. Иаразнак бамба ҕытк сғы итасцейт.

Суадахъ снейт. Исшәыстдараны иказ сыматәакәа сзымцшааит. Зегы сан ашыжь азәзәага италцазаап! Иажәыз харқк сышәтцаны цынск сышыастейт. Макьана инымтәазац! Шыжьхьа кастарц азы цынск еикәак снейт. Ауацьяк акынтә адырган згарц шыстахыз смахәар збылын, ача анысхыуазгы снацәкыс цыскеит. Ашкол сагымхарц азгы шыжьхьа акатцара сахьхәит.

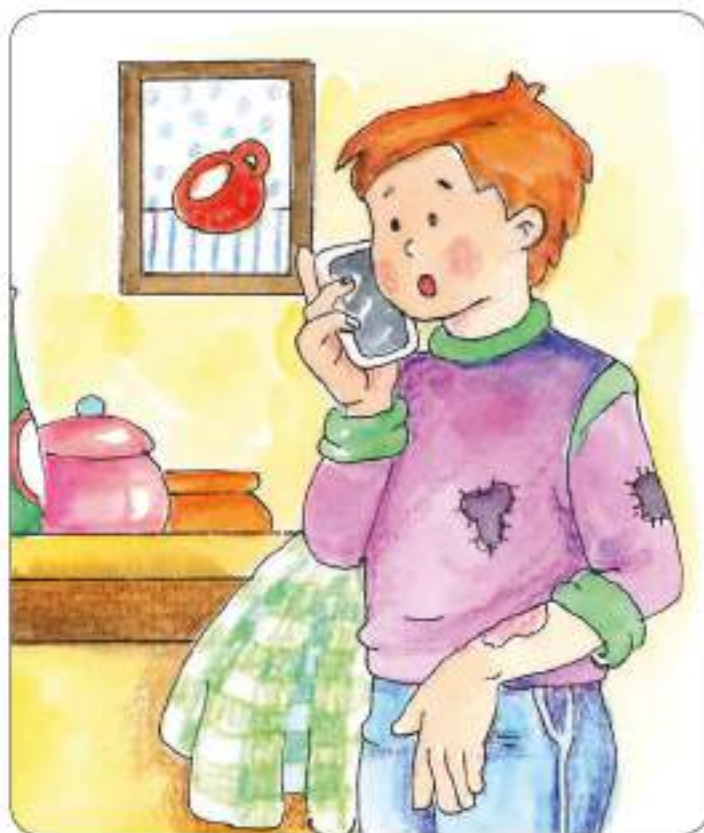

Схацыц цәуп, алымт схыкәкәа,
смахәар шбылыз, снацәкыс
шыцказ аоны сдәылцит.

Амла сакуа, ашколахь сааит,
икаларц ишәтахыз? Сшәыра аоны
исхаштзаап!

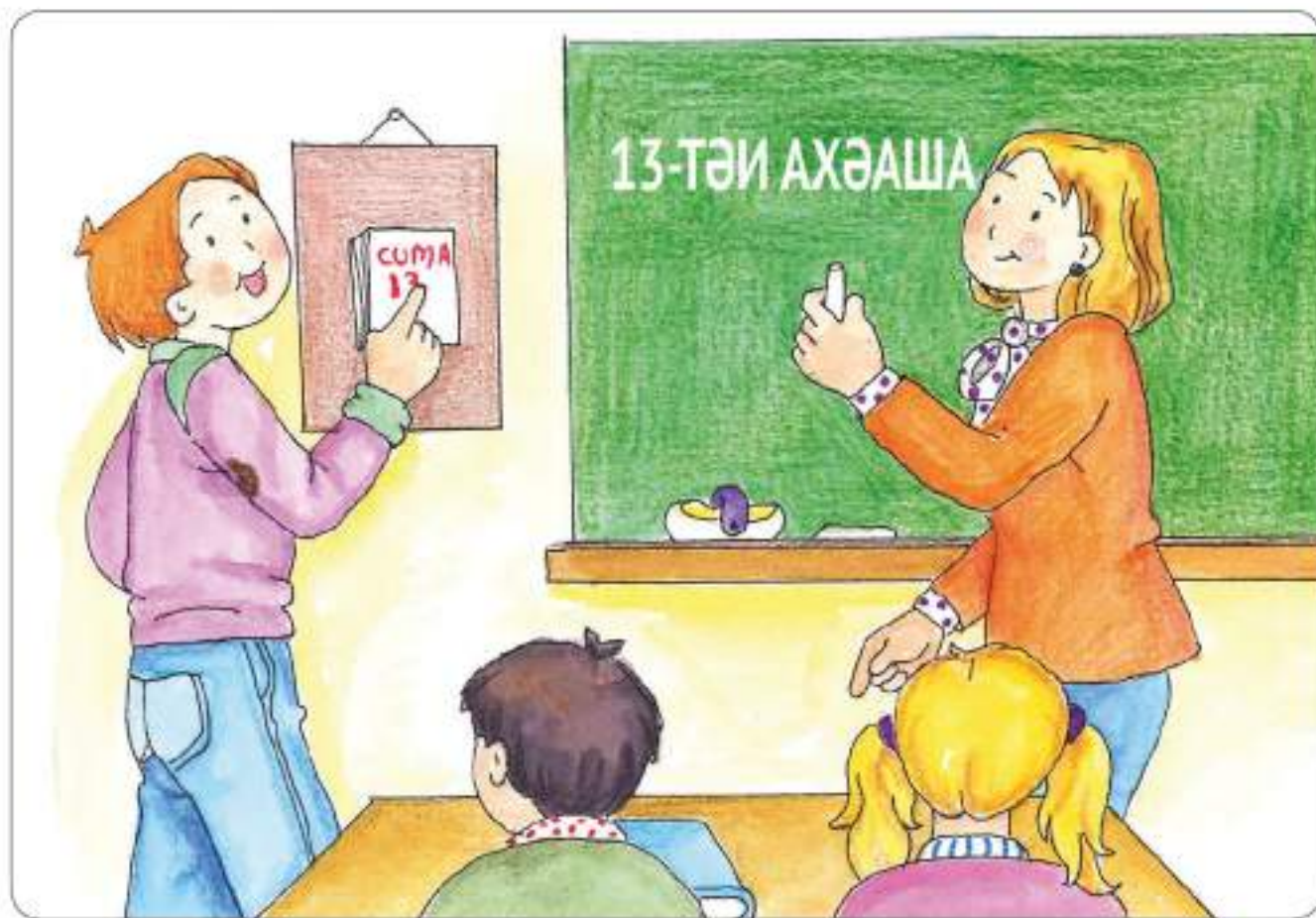
Макьана инымтәазац! Схацыц
азы ашкол агәабзиарахьчартахь
снейт. Агәабзиарахьчарта шә аркын!
Амедиехәшья дычмазафхазаап,
дзымааизаап.

Сан сылзасын, зегы зейтасхәейт.
Ахақым диацәажәаны аамта
шылылхуа салхәейт. Амала амчыбжь
анцәамтәазы схацыц шыцәу аоны
саанхоит.

Аурок сталеит. Арцафы иахьатәи арыцхә хгәалаиршәеит: Амза 13 акәын, амшгъы Ахәашан!

Уажәы иеилыскааит! Иахьа сара сзы ицабыргыцәкьаны 13 ахәашоуп. Уаха икаларыз?»

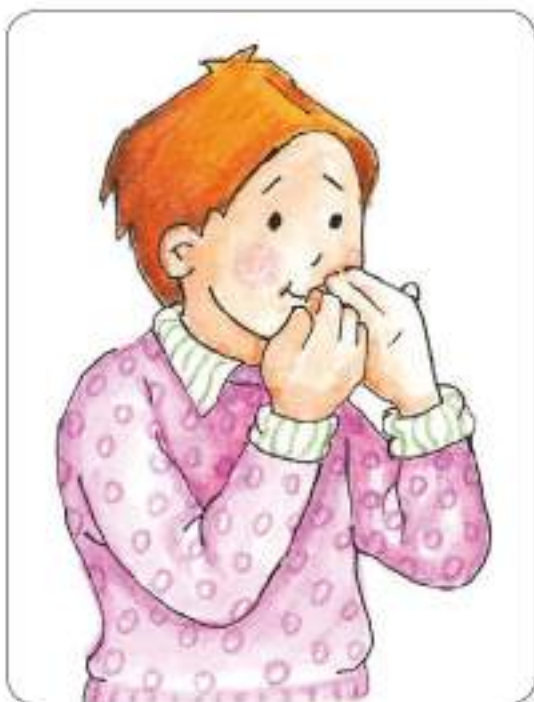

в. Ииашоу / Агха змоу

Цакатәи ахәашьақәа ииашазар "+", ииашамзар "-" ианышәцә. Агха змоу ажәәқәа шәыриаша.

1. Иахьа Церит изы имшьтацәгьан. ....
2. Церит азы хьшәашәа ала иеикәабейт. ....
3. Қынтә дкаҳаит. ....
4. Еиҳа бзиа иибоз имаҗәәқәа ишәитцейт. ....
5. Ача аниыхьуаз инацәкьыс җикейт. ....
6. Иқызцаа иартмак ргәәҗхейт. ....
7. Амедиехәшья ихаҗыц ахьҗичеыз азы дгәамцит. ....
8. Иан ахақьым икынтә аамҗа ылылхит. ....

с. Цакатәи ақатқарбақәа шәхы иархәаны Церит ихьыз анышәца.

Аңыра

Ахаңыц .....

.....

.....

Акыдкыра

Ахы .....

.....

.....

Ақекеба
Ашыаы .....

Акеакеара

Ауағаа .....

Ахеахеара

Анацакыыс .....

3 Аиџаажаара

Журналистк иеиџш Церит шәиациәәжәошәә шәхәыц. Шәара ишәиџаз аџакқәа
џака иануп.
Аџаарақәа шәырхиа.

1. ....?

Ахәашәены.

2. ....?

Мап, избанзар аиарџа салбгеит.

3. ....?

Схы кыдыскъеит; уи амшала ичит.

4. ....?

Мап ус акәзамыџт, кырза ихьшәашәан.

5. ....?

Сан азәзәага иџалыжьзаап.

6. ....?

Ажәытә харџки иџжәаз џынс еиқәаки сышьастеит.

7. ....?

Смахәар сыблит, снаџкыыс џыскеит.

8. ....?

Амедиехәшьа дсымбеит. Иахья ашкол ахь дмазап.

9. ....?

Избанзар иахья амза 13 ауп, насгы Хәашоуп!

4 Амашәырқәә

Цақатәи амашәырқәеи, изыхкыақәәзи, рцыхәтәеи, цсыхәас иартақәәзи жәбоит. Машәырцыдхыаза иҫырцшыгоу аххәәа иеицшу икәшәтәтәқәәоу еикәшәыршәә.

Амашәырқәә	Изыхкыақәәз	Атцыхәтәә	Цсыхәас иаҫақәә
Амашынақәә реинкыара			
	<p>Амшатәи алашараҫы аанымгыларә</p> <p>Аласра</p>	<p>Ацхастә гәгәә</p> <p>Ахәра</p>	<p>Амилиция рыцхыара</p> <p>Ацхыраара ласы ацхыара</p>
Акаҳара			
	<p>Акиба аҫынтә лассы Амардуан</p> <p>Ацдаа ақәшкыыраара</p> <p>Ахаҳә аҫапарә</p>	<p>Ашьапы аххәәцра</p> <p>Ашьамхкәә рхәәхәара</p> <p>Акәәкәә ахыра</p>	<p>Ацдаа</p> <p>Акрем чыда</p> <p>Ахыаа артәага</p>
Азәы, мамзаргы акы анкыара			
	<p>Аныкәараҫы анацшы-аацшра</p> <p>Иағны аныкәара</p> <p>Аныкәараҫы атефон алахәмарра</p>	<p>Алахь ачра</p> <p>Ашьапы аххәәцра</p>	<p>Ацдаа</p> <p>Акрем чыда</p>
Анапы абылра			
	<p>Ишу аҫацал алакысра</p>	<p>Анапы абылра</p> <p>Анапы ахыара</p>	<p>Азы аҫны 20 минут аарцшра</p> <p>Ацдаа</p> <p>Акрем чыда</p>

Иҗырцшу аххәаа:

Амашына ала амашыр злакалои? Аныкәцашы амша алашараҗы даанымгылакәа иаҗны иныкәицар, дача машынак ала иеинкәоит. Амашыр амшала, амашынакгы аҗхаста роуеит. Иара иҗатәакәаз ахәрақәа роурггы кәлоит, машәырк аныкәлалакь иаразнак амилициа ирзастәуп. Амашыр җәҗәазар, ацхыраара ласгы ирыҗхәатәуп. Зеггы иреиҗу амашына агәеанызаара агәеанызаарала ауп.

Аххәаа 1.

.....

.....

.....

Аххәаа 2.

.....

.....

.....

Аххәаа 3.

.....

.....

.....

5 Амцхатарақәеи ажәытә җасқәеи.

13 тәи Ахәаша ихәанчоу азхатароуп.. Уаҗа ихәанчоу азхатара ыкоума? Имцу азхатарақәа реиҗш, изхылҗәааз хзымдыруа ажәытә җдасқәагы кәлар алшоит. Иаххәап Зиуауа иеиҗшу.

ХАНЦЕРЕИ ГЭША

- a. Асахьяфы ижэбо акьянцья закэзыей?
b. Шэгэанала арт ахэыцкэа абри акьянцья ала икарцой?

Ашымта шэацхьаны азцааракэа ртаккэа кашэца.

Ааршара аныкало аамтакэа раан Зиуауа аныхэара амшацгаразы ақыта ахэыцкэа цыара рееидкыланы акьянцья дук, мамзаргыы абаха иалхны ауашы исахья иеицшыртэыз фигурак ала ЗИУАУА ашэа еицыхэо ашнкэа еимданы афатэкэа еизыргоит.

ЗИУАУА еифызкааз ауашы азэггы иамхэазакэа ахэыцкэа еизганы аныхэара иалаиргон. Ари ауашы, ахэыцкэа рыцхыраарей, иеидыркылоз афатэлытцкэа афатэкэа рылхра зылшоз азэ иакэхон. Аныхэара ажэакэа здыруаз ақытауаагы рышэ илагылаз ахэыцкэа азцаара рымтакэа, иаразнак имазеины ирымоу афатэлытцкэа руак рытаны, иныхэаны инаскьаргон. Заанаты адырра рымтарей, азцаара амтирей пькараны икан. Ари уацымныкэар аныхэа бжысуеит хэа иазхартон. Иеизыргоз афатэлытцкэа еихарак ахэша, акэтагы, ацьыка насгы

ашыла акәхон.

Иеикәдыршәаз акьанңа ЗИУАУА, иткәаны ирымаз ах иңа лакәны
иахырыңхьазоз азы, афнаҗакәа ианыртауаз зны зынла идырбаазон,
еихаракгы ашта иантыңуаз аҗәа ала азы рыкәыртәон. Җнаҗаңыңхьаза ашә
аҗны ЗИУАУА ашәа рхәон. Нас иеидыркылаз афатәлыхкәа рыла зык ахыкәахь
инеины афатәкәа кәртон, ахәыңкәа рызхара анырфалакгы ЗИУАУА акьанңа
ала изсон. Аамышьҗахыгы иткәаны ирымаз ЗИУАУА аҗың ахь инеиааит хәа азы
иартон. Ажәак ала ахы иакәитыртәуан.

ЗИУАУА, ЗИУАУА

ЗАР ИҚӘАҚӘА МАРКЫЛДЫШЬ

АХ ИҢА АЗБА ДАКИТ,

ЗЫ ХӘЫЧЫК, ЗЫ ХӘЫЧЫК

ЗЫ ХӘЫЧЫК ХӘА ДАХЗЫҢИУАМ,

ЗЫ ДУК ХӘА ДАХҢИУЕИТ

Хыхь икоу ашымҗа дачезнык шәаңхьаны азҗаарақәа рҗаккәа кәшәҗа.

1. Ахәыңкәа акьанңа рыманы ианбаныкәо?

.....

2. Ахәыңкәа акьанңа рыманы иабаныкәо?

.....

3. Ахәыңкәа изыхныхәозеи?

.....

4. Аныхәара ианалгалак ашьҗахь аҗаңәа ахәыңкәа ирзыруеи?

.....

6 Ажәйтә қасқәа

Шәеихабацәа шәрацәажәа. Зиуауа иафызозу ажәйтә қасқ рәышәцәа, насғы абри ацас еицәзхәо шымтак шәырхиа.

Афырцшы:

Амажәа шытыңар асас даауеит.

Ача иахьфьблааз уфар аңара уцшаауеит.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Амра тлашәарак ихалахьан Аһтә данҫыхоз. Дәагылан, дцәыс-жыысуа асоф днықәлеит. Аштә иаатәлеит гәыһшык ақкәынцәа. Урт рашәара амхахы иказаарын, уажәы зык ржәырц ихәлеит.

– Уара уцәанатцы ҳара шака ҳрашәазеи! - иаахычәеит дара.

– Шәара шәнеиаанзагы сара уа сықан, - ихәеит Аһтә. - Даара кыргы срашәеит, ижәдырузар!

– Уанбаказ?

– Иаха, шәара шәкаххаа шәаныцәаз!

– Илашьцазамыз, мшәан?

– Мамоу! Амза каххаа ип̄хон.

Иаац̄ьаршьейт айфызцәа.

– Абза иихәо ихәейт, аха ус акәгәышьям... - налеитцейт уртқәа заҳауаз Ап̄та иаб.

– Хәижьатәкьану? - иаиларыцсейт зегьы.

– Ааи. Уажәы мзатәхамтоуп, амза цәырцуам зынзагьы, иахагьы икәмызт.

Иаачцейт зегьы. Ап̄та дып̄хашьан, ихы лаиркәйт.

– Нан, сгьежъаанза афны аагъсса, – лхәеит ашьжъымтан усура данцоз Кәрина лан

Хына. – Ибзиоуп, ди исыгъссап, – лхәеит Кәрина.

Ан дцоит. Ашьыбжышьтахь дгьежъны даазар, акгы катцазам, ишынлыжъыз икоуп.

– Икалазеи, «ибзиоуп» бымхәаз? – лгәы иалсны дцааит Хына.

– «Ибзиоуп» схәан, аха нас сахьхәит...

– Избан, афны гъссатәзамыз?

– Игъссатәын, аха хәылбыеханза еитамкьашъеи. Ишыкоу иказ!..

– Ус аума?! – Ан уаха лымхәазеит, днықналан афатәкатцара дналагеит.

– Амла сакуеит, ди, балымгазои! – лан длырццакуеит ахәычы.

– Уажәйтәкьа, нан, иаачха!

Дук мыртыкәа афатә катцаны, ачанахқәа ирынтцаны, лыгъха иналымцалыргылеит ан.

Кәрина лнапы аазәзәаны, дгәырбъатцәа днахатәеит. Лан дааин, илымцагылаз

лхэы аалымцылхуеит.

– Иҕабдои, дихеит, схэы сымцхны ибгома?

– иҕьалшьеит Кэрина.

– Ааи!

– Избан? Ибзиоуп, ибҕастцоит бымхээз?

– Исхэан, аха нас сахьхэит.

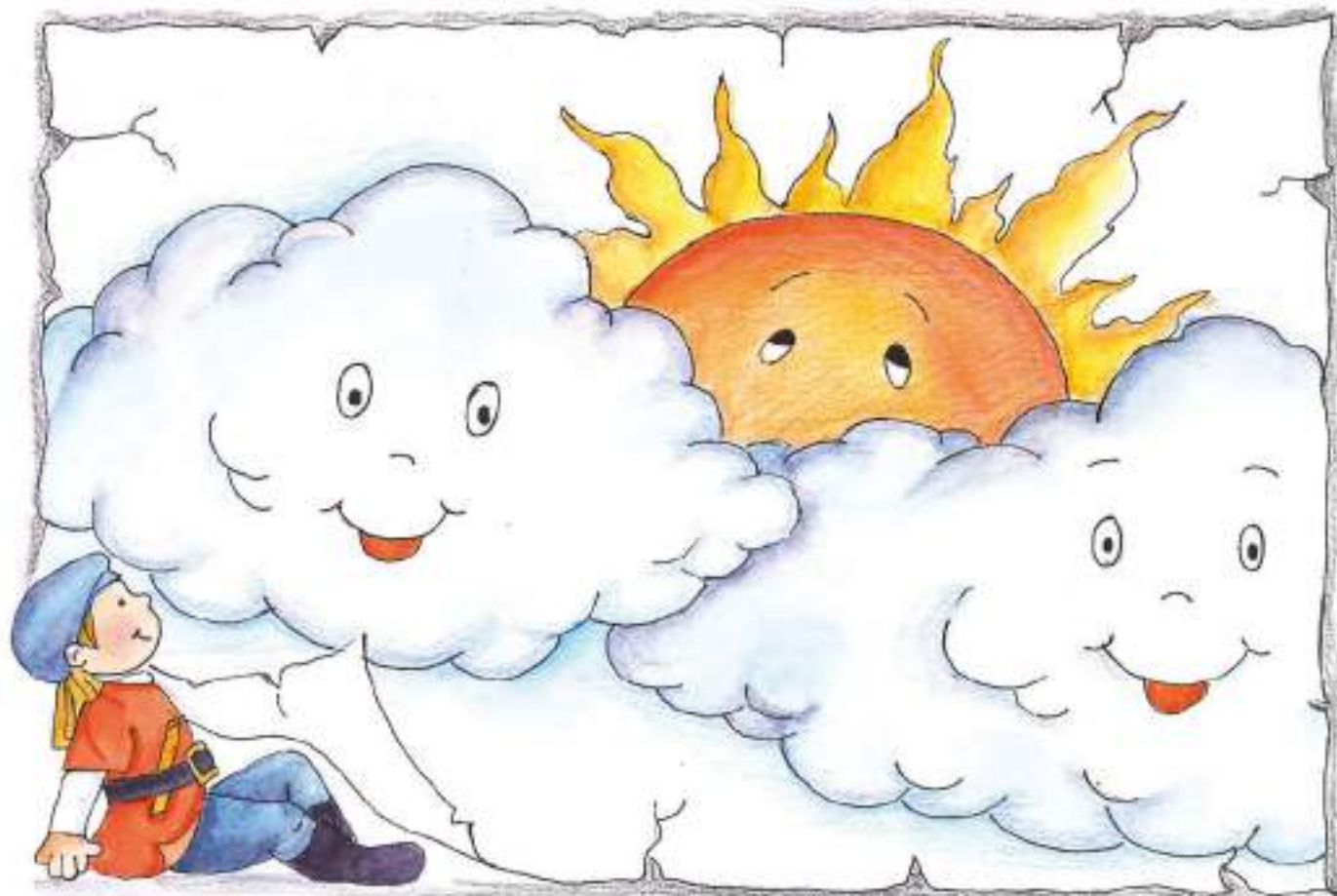
– Избан?

– Зегь дара роуп, хэлаанза дыршагь амла бакуеит, еиҕьми ус быҕазар?! – лхэеит ан.

ИАРБАН ЕИХА ИБӘБӘОУ?

Сарион Ҙаркыйл

- Сара зеггы сыриаануеит, шәызбылуеит зеггы, - хәа аехәара ишафыз, азы лақатәан, илеихәлацәеит амца. Шьта аехәара иалагеит азы:

- Сара исиаануа дыказам, ижәымбеи амца иазызуз!

Амра кацеиуа иаацәыртын, шьыбжьонынзаггы изымнеит азы - илышьтаба ицеит.

Шьта амра аехәара иалагеит:

- Сара исиаануа дыказам! Сыҕәбәоуп сара!.. - аехәара ишафыз, аҗтақәа аа-хылан, амра рцәэхит. Иахьаггы икам, уатцәггы икам.

- Гьта оумажәқәак ракәзаап, убо-о-о! - рхәо иалагеит. Ус-ус аҗтақәаггы аеырҗагьара рысит:

- Хара - хара хауп! Ижәымбои, амра дузза җакны ишхамоу?!.

Ғнак иаацәырқьан аҗша җьы, аҗша хага, аҗтақәа зегь ааизыхәхәаны,

ашьхақәа ирхыганы, наӀ цъара иаманы ицеит. Лассаамта иӀказамызт аӀтақәаггы аӀшаггы.

– Еибаргъсызар Ӏалап арт, - рхәо иалагеит цъоукы.

– Мап, еибашьеит уажәггы, иаиааиуаггы макъана деилкаазам, - рхәон егырт.

Ус ишыӀказ, енак ашьхақәа ирхыцны афаанахеит аӀша Ӏыы.

– Аа, абар иахыӀкоу аиааира згазгы!

Аха инагъшызар (,) аӀша иашьталаны иаауан аӀтақәаггы.

Нас, иарбан еиха иӀәӀәаз?.. Уи иахыаггы еилкаазамкәаны иӀкоуп.

Азызырыџара

Атема-1

Ахәта-1

Нарт : Ерцахә ҳахьааз сеигәырғьейт.

Алхас : Хымҕада! Араҕа адунеиәҕы зегь рааста иахьыҕушзо тыҕуп.

Атаҕмада: Схәыцқәа! Ишәшәышәтдаша шьтышәхә, амш хьтахеит. Шәычмазаџхар сҕахым. Аҕы Ғерит! Музыка бзиақ архәа, хьша ныкәап, хаапҕап.

Алхас : Ғәахәарыла.

Амра : Абар ассир! Асы алеира иалагеит. Шаҕа ибзиахеи.

Ғәында : Сара ахьта сакуа салагеит хәа сгәахәуейт? Амшьамб Ақьала ҳаџналарыма? Шьыжьаахыс схы сыхьуейт. Сычмазаџхошәа сзааиуейт.

Атаҕмада: Схәыцқәа! Шәхы гәашәта. Жьансеҕ, ари ахәшә бымаз. Бара ибзеиҕьхап. Аџныҕа шәычмазаџны шәхынхәыр сҕахзам.

Алхас : Сара ус сгәы иаанагоит, Жьансеҕ маҕк амцашоура лмоуп. Ирацәаны азы бжәыроуп Жьансеҕ.

Амра : Сара сгәанала акәашара ҳалагап; хкәашар дыбзиахоит.

(зегьы ччоит нас акордион адырхәоит)

Атема-1

Ахәта-5

Инал : Иҳаџсыз амчыбжь ашкалахь умааизейт, Беслан. Уабаҕаз?

Нарт : Аџны сыҕан, избанзар даара сычмазаџын.

Инал : Изыхкьей, иҕкалей?

Нарт : Ашәахьаены амцашоура сыман.39 градус калейт.

Инал : Ааа! Изыхкьей?

Нарт : Исыздырзом.Ирацәаны азы зжәит, аха Аџашаены еиҳа сеицәахеит. Уи ада сыхгьы дара исыхьит.

Инал : Ахаша еиҳа уеиҕьхама?

Нарт : Мап, Ахаша ирацәаны сеимхәейт. Уи азы аҳақьым иахь сцейт. Сара ахәшә сиҕейт.

Инал : Ахәшә ухәартахама?

Нарт : Мап исмыхәейт. Аҕушьашаены сан слыцны ахәышәтәыртахь сцейт. Сара анализқәа сзыкарцейт.

Инал : Усоума? Иуыдырбалей?

Нарт : Ахасра сыхьзаап. Аха Ахәашаены еиҳа сеиҕьхеит. Маҕкгы крысфейт! Нас амчыбжь антәамта ибзианы исхызгейт. Сыбзиахеит.

АТЕМА-2

Ахәта-1

Арцафы : Схәыцкәа, ашкол шәалгар аус хкыс (занаатс) иалышәхырц ишәтахәуи? Нарт уара ула халагап... Хыкәкыс иалыухырц угәы иҗоузеи?

Нарт : Сара, адукатс сҗалар сҗахуп избанзар адунеи аиашара аҗахуп.

Арцафы : Гәында, бара ибхәыцуеи?

Гәында : Сара, шәара шәеигъш сыртцафхар сҗахуп, сыртцафы..... Избанзар, даара ачхарей агәыбылрей шәымоуп. Шәара даара бзиа шәызбоит.....

Арцафы : Инал, уара?

Инал : Сара схыккәы музикантс аҗалароуп сыртцафы... Амузика фыцкәа раҗдара рархәара, сара сгәы шьҗнахуеит...

Арцафы : Иҗабыргыҗәкьома? Азамана! Инал, сара сгәанала уара ушәкәыффы бзиахаргы калап. Избанзар аартра фыцкәа улоуп.

Инал : Иҗабуп сыртцафы. Абас шәахьсызхәыцуа сеигәыргъеит. Сабгы шәара шәеигъш дхәыцуеит....

Арцафы : Алхас, уара утәы сгәы азфойт. Аха уара ихәа.

Алхас : Сара сынҗьнырхар сҗахуп сыртцафы. Сара сгәанала анҗьнырцәа аартра фыцкәа бзиа ирбоит.

Арцафы : Сгәы шазфаз еигъш. Уара унҗьныр бзиахоит. Мадина бара?

Мадина : Саргы санхәычыз аахыс хәкьымс сҗалар сҗахуп сыртцафы. Ауаа ацхыраара рыҗара, ачымазафцәа ралыргара, рыҗсы еикәырхара сҗахуп.

Мрамза : Саргы Мадина леигъш схәыцуеит. Сан леигъш амедиахәшьа бзиас сҗалар сҗахуп.

Арцафы : Мрамза, агәра згоит медиахәшьа бзиақ дышбылцуа. Шәара шәыла сгәы дууп схәыцкәа. Агәра згоит иҗахны иалышәхыз абарт аускәа шәықәфеиот.

Атема-3

Алхас : Ало, мшыбзиақәа. Сара Алхас соуп. Арда ителефон хфойт. Афны дҗоума?

Арда иан : Алхас мшыбзиа. Арда ашьапылампыл асра дцеит. Кыр иоухәар уҗахызма? Алхас

Алхас : Мрамза лгәылҗанзамкәа лымшира азгәахҗоит. Ардагы ааҗхьара иҗар сҗахын.

Арда иан : Аныхәа ианбазгәашәҗоу?

Алхас : Иааиуа амчыбжь Асабша аены, Хыблараа ақыҗафы ирымоу рыфны амзырхафы.

Арда иан : Хыммм. Уи аены хара хгәыла ачара имоуп. Арда даара игәы иалсуеит. Мрамза лымширагы далахәзар иҗаххоит.

Алхас : Иеилыскааит. Ачара знык ауп; амшира ессышықәса.

Арда иан : Аха уажәа Арда иқәсыршәоит. Дызкыдсыларгыы Калап.

Алхас : Ибзиоуп, даараза итабуп. Сара Арда еиҫа сизасуеит. Абзиараз.

Арда иан : Абзиараз; уан асалам сызлыҫ.

Атема-4

Алхас : Ишәахама, Ансамбыль Шьаратын адунеи тур еиҫнаказаап.

Гәында : Ааи, исахаит. Сгәы еизхаит. Хара дыҫх Аҕәа иахбахьан.

Аб : Шьаратын шәхәама? Сара Шьаратын 20 шықәса раҫхьа избахьан.
Стампыл инеины иҕан.

Ҕерит : Иҫабыргыҫәҕьоума? Саб, уара шьаратын шыудыруаз, ишыубахьаз сыздырзомызт.

Аб : Ишҫасымбаҫ? Хара хзы мифын (илегьендан) уи агәыҫ. Аҕәашаф хада Давит ҫарба иакәын. Ахаҫәа зегьы уи хиеиҫшхар хҫахын. (Дычҫоит)

Ҕерит : Саб уара ус уҕаны сыздырзомызт.

Аб : Избан, сҫахмадахама? (Дычҫоит) Давит ҫарба даиааите, уҕахәаҫш хауа еиҫа бзиа иҕәашо дубап.

Алхаси Гәындеи ҫҫоит...

Аб : Шьаратын хара иҕақәло рзы даара аҫақду змаз гәыҫын. Хәкәашарақәа рҫоурых рҫақы хзырҫаз ари агәыҫ ауп. Убри аахыс урҫ срызҫлымхауп.

Гәында : Уи азы рхатҫылара иаҫсоуп. Зегьы иҕафсыз аамҫеи, хкултуреи абарт аҕәашарақәа рыла иахҫоит. Ажәытәқәа ххамышҫроуп.

Аб : Хымҫада. Шәрызҫлымхаз рконцертқәа. Иеиышәкаа иахьныҕәақәо? Рықәгыларақәа ахьыҕоу?

Гәында : Уажәтәи рныҕәара даара инеиҫдыхуп. Ираҫәаны атәылақәеи ахҫнықалақьқәеи рҫы ақәгыларақәа рымоуп. Арт атәылақәа шьоуқы, хара хәжәлари хашьҫәа Адыга жәлари ахҫәара ашьҫахь иахьнанагаз тәылақәоуп. ҫырқәтәылеи Иорданиеи реиҫш. Ҕерманиеи Америкеи рҕынгы хауаажәлар раҫәәшуп. Зегьы ргәыхатҫхатҫо ишырзыҫшудыруеит.

Алхас : Ааи. Аха хәжәларқәа зынза иахьыҕам, Иапонтәылагы хәәашарақәа даара иргәаҫханы ишрыдыркыло здыруеит. Избанзар руыс даара ибзианы иазныҕәоит саб, ус ами?

Аб : Уиашоуп сыҫкәын. Даараза уиашоуп... Стампыл ианықәгыло амш азы уажәнатә хбилетқәа алаххып харгы. Уангы даара деигәырҫоит. Аха зегь реиҫа уабдуи уандуи еигәырҫоит.

Аңсышәала ахыңхьазарахьзқәа иқәыңхьазара

1	акы	51	фынџажәи жәеиза	101	шәи акы
2	џба	52	фынџажәи жәәџа	102	шәи џба
3	хҟа	53	фынџажәи жәаха	103	шәи хҟа
4	ҟшьба	54	фынџажәи жәиҟшь	104	шәи ҟшьба
5	хаба	55	фынџажәи жәоха	105	шәи хаба
6	фба	56	фынџажәи жәаф	106	шәи фба
7	быжьба	57	фынџажәи жәибыжь	107	шәи быжьба
8	ааба	58	фынџажәи жәаа	108	шәи ааба
9	жаба	59	фынџажәи жәежа	109	шәи жаба
10	жәаба	60	хынџажәа	110	шәи жәаба
11	жәеиза	61	хынџажәи акы	110	шәи жәаба
12	жәәџа	62	хынџажәи џба	120	шәи џажәа
13	жәаха	63	хынџажәи хҟа	130	шәи џажәижааба
14	жәиҟшь	64	хынџажәи ҟшьба	140	шәи фынџажәа
15	жәоха	65	хынџажәи хаба	150	шәи фынџажәижааба
16	жәаф	66	хынџажәи фба	160	шәи хынџажәа
17	жәибыжь	67	хынџажәи быжьба	170	шәи хынџажәижааба
18	жәаа	68	хынџажәи ааба	180	шәи ҟшьынџажәа
19	жәежа	69	хынџажәи жаба	190	шәи ҟшьынџажәижааба
20	џажәа	70	хынџажәи жәаба	200	џышә
21	џажәи акы	71	хынџажәи жәеиза	100	шәкы
22	џажәи џба	72	хынџажәи жәәџа	200	џышә
23	џажәи хҟа	73	хынџажәи жәаха	300	хышә
24	џажәи ҟшьба	74	хынџажәи жәиҟшь	400	ҟшьыншә
25	џажәи хаба	75	хынџажәи жәоха	500	хәышә
26	џажәи фба	76	хынџажәи жәаф	600	фышә
27	џажәи быжьба	77	хынџажәи жәибыжь	700	быжьшәы
28	џажәи ааба	78	хынџажәи жәаа	800	аашәы
29	џажәи жаба	79	хынџажәи жәежа	900	жәшәы
30	џажәи жәаба	80	ҟшьынџажәа	1000	зқьы
31	џажәи жәеиза	81	ҟшьынџажәи акы	1000	зқьы
32	џажәи жәәџа	82	ҟшьынџажәи џба	2000	џнызқь
33	џажәи жәаха	83	ҟшьынџажәи хҟа	3000	хнызқь
34	џажәи жәиҟшь	84	ҟшьынџажәи ҟшьба	4000	ҟшьнызқь
35	џажәи жәоха	85	ҟшьынџажәи хаба	5000	хәнызқь
36	џажәи жәаф	86	ҟшьынџажәи фба	6000	фнызқь
37	џажәи жәибыжь	87	ҟшьынџажәи быжьба	7000	быжьнызқь
38	џажәи жәаа	88	ҟшьынџажәи ааба	8000	аанызқь
39	џажәи жәежа	89	ҟшьынџажәи жаба	9000	жәнызқь
40	џынџажәа	90	ҟшьынџажәи жәаба	10000	жәанызқь
41	џынџажәи акы	91	ҟшьынџажәи жәеиза	10000	жәанызқь
42	џынџажәи џба	92	ҟшьынџажәи жәәџа	20000	џажәанызқь
43	џынџажәи хҟа	93	ҟшьынџажәи жәаха	30000	џажәижаабанызқь
44	џынџажәи ҟшьба	94	ҟшьынџажәи жәиҟшь	40000	џынџажәанызқь
45	џынџажәи хаба	95	ҟшьынџажәи жәоха	50000	џынџажәижаабанызқь
46	џынџажәи фба	96	ҟшьынџажәи жәаф	60000	хынџажәанызқь
47	џынџажәи быжьба	97	ҟшьынџажәи жәибыжь	70000	хынџажәижаабанызқь
48	џынџажәи ааба	98	ҟшьынџажәи жәаа	80000	ҟшьынџажәанызқь
49	џынџажәи жаба	99	ҟшьынџажәи жәежа	90000	ҟшьынџажәижаабанызқь
50	џынџажәижааба	100	шәкы	100000	шәнызқь